

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Politikos mokslų bakalauro programa

ROKAS NAVICKAS
IV kurso, 4 grupės studentas

**EUROPOS SAJUNGOS GLOBALIOS STRATEGIJOS
ĮGYVENDINIMAS: GYNYBOS INTEGRACIJOS POKYČIŲ ANALIZĖ**

BAKALAURO DARBAS

Bakalauro darbo vadovė dr. Agnija Tumkevič

Vilnius, 2019

BAKALAURO DARBO PRIEŠLAPIS

Bakalauro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „*Europos Sąjungos Globalios strategijos įgyvendinimas: gynybos integracijos pokyčių analizė*“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Rokas Navickas

(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Navickas R. Europos Sąjungos Globalios strategijos įgyvendinimas: gynybos integracijos pokyčių analizė: politikos mokslų specialybės, bakalauro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė A. Tumkevič – V., 2019. – 51 p.

Reikšminiai žodžiai: Europos Sąjunga, Globali strategija, bendra saugumo ir gynybos politika, pokyčiai, integracija, tarptautinė struktūra, valstybių tarpusavio santykiai, karinė technologija

Šiame darbe nagrinėjama, kaip kito Europos Sąjungos bendra saugumo ir gynybos politika po ES Globalios strategijos patvirtinimo 2016 m. Pokyčių vertinimas atliekamas naudojant neorealizmo teoriją ir sisteminę saugumo aplinkos teorinę prieigą, pagal kurią išskiriami faktoriai, struktūruojantys kokybinę medžiagą.

Tyrimui atlikti pasirinkta kokybinė turinio analizė, naudojamas dedukcinis metodas. Analizuojant šaltinius koncentruojamasi į strategijos ataskaitas ir ES Tarybos išvadas dėl plataus masto valstybių narių įsitraukimo. Darbe siekiama išsiaiškinti plėtojamų politinių iniciatyvų koncepciją, įgyvendinimo pobūdį ir galimas priežastis.

Turinys

Įvadas.....	6
1. Literatūros apžvalga	9
2. Teorinis pagrindas	11
3. Metodologija.....	15
4. Tarptautinė struktūra.....	17
4.1. Struktūrinių pokyčių poveikis.....	19
5. Valstybių tarpusavio santykiai.....	22
5.1. ES narių bendri susitarimai.....	27
5.1.1. PESCO	28
5.1.2. Karinis mobilumas	30
5.1.3. Koordinuota metinė gynybos apžvalga (CARD)	33
6. Karinė Technologija	34
6.1. Europos gynybos fondas	35
6.2. Kovinės grupės	38
7. Pokyčių įvertinimas	42
Išvados.....	43
Literatūros sąrašas	46
Summary.....	50

Ivadas

Europoje vykstantys geopolitiniai pokyčiai verčia permąstyti saugumo situaciją ir ieškoti sprendimų, kaip užtikrinti stabilumą regione. Europos Sąjungos lyderiai pradėjo kalbėti apie proveržį gynybos srityje, nes esama padėtis neatitinka saugumo garantijų, o egzistuojančių problemų ignoruoti neleidžia atsiradusios grėsmės. Pastebimas didėjantis nestabilumas ir konfliktų skaičius ES kaimyninių valstybių teritorijose: tiek Rytuose, tiek Pietuose. Kintantis migrantų ir pabėgėlių srautas į Europą, klimato kaita, teroristiniai išpuoliai, radikaliojo Islamo plėtra, teroristinių tinklų formavimasis Europoje reikalauja kolektyvinio veikimo sprendžiant kilusius iššūkius.¹ Didesnis ES valstybių bendradarbiavimas nurodomas, kaip galimas atsakas mažėjančiam stabilumui. D. Trumpo išrinkimas Jungtinių Valstijų prezidentu, atsiradęs Vašingtono lyderystės klausimas ir mažėjantis transatlantinis pasitikėjimas keičia susiformavusias nuostatas. Agresyvi Rusijos politika, vis dar tebevykstantis karas Ukrainoje, sumaištis Europoje po Brexit leidžia nesunkiai įžvelgti grėsmių ir iššūkių mastą.² Nors dauguma tarpusavyje išvardintų įvykių nesisieja, kartu jie keičia suvokimą apie saugumo padėtį Europoje. Šiuo metu matomas siekis peržiūrėti Europos Sąjungos bendrą saugumo ir gynybos politiką (toliau – BSGP), atsiranda daug naujų iniciatyvių, tokių kaip PESCO, koordinuota metinė gynybos apžvalga (CARD), gynybos finansavimas, ES greitojo reagavimo pajėgos, tačiau stokojama gilesnės vykstančių procesų analizės.

2016 metų birželio mėnesį buvo priimta Europos Sąjungos Globali strategija (toliau – ESGS), nubrėžianti gaires tolimesniam saugumo ir gynybos vystymui. Po beveik dvejus metus trukusio rengimo, taisymo ir diskusijų proceso pasiektas sutarimas, kuriuo norima mažinti esamus skirtumus ir rasti bendrus prioritetinius tikslus. Patvirtinus ambicingą strategiją, prasideda tikrasis darbas: programinių nuostatų įgyvendinimas ir pritaikymas praktikoje.³ Atsiranda sub-strategijos, veiklos kryptys, veiksmų planas, tačiau daug svarbiau, ar ES narės prisiima atsakomybę už ESGS. Akivaizdu, kad F. Mogherini koordinuoja strategijos įgyvenimą, bet jei atsakinga tik ji, prioritetinių tikslų įvykdymas tampa problematiškas, nes pokyčiams reikia didelių pastangų.⁴ Argumentų, kodėl verta siekti glaudesnio bendradarbiavimo gynybos srityje yra pakankamai, sunkiau paaiškinti, kaip vykdomas strategijos įgyvendinimas, kokių pokyčių pavyko pasiekti, o kas taip ir liko neišplėtotais pasiūlymais.

---

¹ Report of the Group of Personalities on the preparatory action for CSDP-related research :European defence research : the case for an EU-funded defence R&T programme. *European Union Institute for Security Studies*, 2016, 31

² Tardy, Thierry, „Does European defence really matter? Fortunes and misfortunes of the Common Security and Defence Policy“, *European Security*, 2018, 124

³ Tocci, Nathalie. „The making of the EU Global Strategy“ *Contemporary Security Policy* 37.3, 2016, 462, 470, 471

⁴ Biscop, Sven. „The EU global strategy: realpolitik with European characteristics“, *XIII Forte de Copacabana Conference International Security*, 95, 96, 2016

Ekspertai pažymi, kad nacionalinės gynybos pajėgos turi savo ribotumus: valstybės vienos nėra pajėgios pasiruošti šiuo metu kylančioms grėsmėms. Kooperavimasis ir koordinavimas yra daug efektyvesnis sprendimas nei pastangos sustiprinti visas šalies gynybos sritis.⁵ Hibridinės grėsmės keičia įprastas saugumo problemas, todėl tampa sunkiau suvaldyti kilusias krizes. Saugumo situacija pasidarė sudėtingesnė dėl taikomų senų, tradicinių priemonių ir menko tarptautinio bendradarbiavimo. Tokios grėsmės kaip „žaliųjų žmogeliukų“ puolimas, kibernetinės atakos, „vieniųjų vilkų“ (teroristų) išpuoliai reikalauja bendro veikimo, kuris išeina už nacionalinių sienų ribos. Atsiranda poreikis kurti pažangias technologijas stebėjimo, žvalgybos, sekimo ir prevencijos srityse.⁶ Nors atsirado supratimas, kad būtinas didesnis bendradarbiavimas BSGP rėmuose, ES narės stokoja bendro sutarimo, kaip turėtų būti įgyvendinta bendra gynybos politika, koks ES vaidmuo geriausias saugumo srityje. Galima pastebėti, kad po Krymo aneksijos įvyko lūžis Europos valstybių saugumo ir grėsmių vertinime. Suprasta, jog negalima ignoruoti gynybos problemų, reikalingas tinkamas investavimas į saugumą ir bendradarbiavimo plėtojimas tarp ES narių. Priimta ESGS rodo ryžtą ambicingiems pokyčiams. Vis dėlto besikeičiantis požiūris dar negarantuoja efektyvios bendros saugumo ir gynybos politikos, užtikrinto stabilumo regione ir tinkamo grėsmių suvaldymo.

Bendri Europiniai projektai sustiprina sąjungininkes ir mažina priklausomybę nuo transatlantinių partnerių, bet siūlomos tinkamai aprūpintos intervencinės pajėgos, turinčios žvalgybinių resursų, naujausių ginklų, yra brangus pasiūlymas, keičiantis supratimą apie ES vaidmenį gynybos srityje, todėl gali sulaukti daug prieštaravimų.⁷ T. Tardy teigia, kad BSGP pasireiškia labiau kaip saugumo nei gynybos politika. Pastaroji lieka nuošalyje ir sulaukia daug mažiau dėmesio iš sąjungininkų. ES stokoja pastangų vystyti gynybos politiką, kuri būtų išreikšta karinės jėgos panaudojimu. Apsiribojama platesne saugumo samprata, pasireiškiančia stabilizavimo ir prevencinėmis priemonėmis. Paprastai vykdomos taikos palaikymo operacijos, tačiau BSGP neturi tinkamų instrumentų vykdyti karines operacijas.⁸

Sprendžiant ES gynybos integracijos klausimus, valstybių pozicijos išsiskiria, atsiranda nesutarimų, kokia kryptimi turėtų eiti Europos Sąjunga vykdant BSGP. Neutrūksta nuogaštavimų dėl galimo NATO dubliavimo, per didelio ES kišimosi į šalių vidaus reikalus, suvereniteto sumažėjimo ir Jungtinių Valstijų atsitraukimo iš Europos regiono. Nors mažėjantis stabilumas regione skatina plėtoti bendradarbiavimą saugumo ir gynybos srityse, kyla diskusijos, koks ES veikimas gynybos srityje yra priimtinausias.

---

⁵ Gross, Eva, Anand Menon, eds. *CSDP: Between internal constraints and external challenges*. EU Institute for Security Studies, 2013, 53

⁶ *European Union Institute for Security Studies*, 2016, 19, 34

⁷ Wolfgang Wagner, „Why the EU's common foreign and security policy will remain intergovernmental: a rationalist institutional choice analysis of European crisis management policy“, *Journal of European Public Policy* 10.4, 2003, 5

⁸ Tardy, Thierry 120, 123

Atsižvelgiant į aptartą kontekstą, darbe formuluojama **problema**: priimta Europos Sąjungos globali strategija nubrėžė prioritetinius tikslus saugumo ir gynybos srityje, tačiau trūksta bendros ES šalių valios ir pastangų šiems tikslams įgyvendinti. Valstybės lengviau randa konsensuą dėl bendrų grėsmių, strategijos, prioritetinių tikslų, sutariama, kad išvystyta teritorinė gynyba ir išplėtos atgrasymo priemonės yra kertinis saugumo garantas.⁹ Vis dėlto daug sunkiau pavyksta kolektyviai sutarti, kokiomis priemonėmis bus siekiama įgyvendinti prioritetinius siekius, nėra aišku, kaip yra plėtojamoms ir įgyvendinamos iniciatyvos.

Nepaisant Europos Sąjungos ekonominės galios, vykdomų taikos palaikymo misijų, ženklios paramos trečiosioms šalims, ES įtaka įvertinus skiriamą lėšų kiekį yra menka. Europos Sąjunga turi lyginamąjį pranašumą nekarinių konfliktų suvaldyme¹⁰, tačiau vertinant šiandieninę stabilumo padėtį regione, kyla dilema, ar Europa gali būti užtikrinta savo gynybiniais pajėgumais plėtodama ir susikoncentruodama į civilines operacijas, paliekant gynybinę integraciją nuošalyje.

M. Smitas pritaria akademikams, kurie pastebi ES negebėjimą ar nenorą įsitvirtinti stipria gynybos veikėja pasaulyje. Anot mokslininko, Europos Sąjunga vengia teikti pirmenybę karinių pajėgų naudojimui, priimtinesnės yra ekonominės galios naudojimo priemonės, pasirenkama švelnesnė galios forma, etiški, normatyviniai įtakos formavimo būdai.¹¹ ES renkasi daugiašalį veikimo formatą, karinės galios panaudojimą laiko kraštutine priemone, įgyvendindama savo strategiją ir gynybos politiką remiasi tarptautinės teisės normomis ir principais. Sutartų taisyklių laikymasis ir tarptautinės tvarkos palaikymas yra teigiamas ES bruožas, tačiau daug sunkiau pavyksta panaudoti turimą švelniosios galios potencialą, prireikus tinkamai pasitelkti kietąją galią užtikrinant regiono stabilumą ir saugumą, veikiant globaliame lygmenyje. Ekspertai ES labiau mato kaip besivystančią, pliuralistinę saugumo bendruomenę, kurią sieja bendros vertybės, pasitikėjimas, dažnai sutampantys šalių interesai.¹² Didėjantis nestabilumas ir kylantys nauji saugumo iššūkiai skatino formuoti naujus tikslus plėtojant kolektyvinę gynybą. Priimta Europos Sąjungos globali strategija ir vykstantys gynybos integracijos pokyčiai kelia **esminį klausimą**: kaip kito Europos Sąjungos gynybos integracija po strategijos patvirtinimo. Ieškant atsakymų į iškeltą klausimą bus siekiama išskirti teigiamus pokyčius ir sritis, kuriose esminių pokyčių neįvyko, identifikuoti pokyčių ar jų nebuvimo priežastis.

Europos Sąjungos globalios strategijos priėmimas yra atsakas nuo 2014 metų prastėjančiai saugumo padėčiai, atsirandančioms naujoms grėsmėms. Vyravusi pasaulinė tvarka nebeatrodo tokia

---

⁹ D. Fiott, „The common security and defence policy: National perspectives“, *The Royal Institute for International Relations*, 2015, 122

¹⁰ Sangiovanni, Mette Eilstrup, „Why a common security and defence policy is bad for Europe“, *Survival* 45.4, 2003, 200

¹¹ Smith, Michael E, „Transatlantic security relations since the European security strategy: what role for the EU in its pursuit of strategic autonomy?“, *Journal of European Integration* 40.5 2018, 610

¹² Ten pat, 610, 612

stabili, kokia buvo anksčiau. Mažėjantis stabilumas, besikeičianti saugumo aplinka skatina permąstyti vykdomą bendrą saugumo ir gynybos politiką, todėl pasirinktas laikotarpis yra tikslingas analizuoti, kaip ES valstybės įgyvendina naują strategiją, su kokiomis problemomis susiduria sprendžiant gynybos integracijos klausimus. **Bakalauro tikslas** - atskleisti, kokie esminiai pokyčiai vyksta ES gynybos integracijos srityje, išsiaiškinti, iniciatyvių (ne)įgyvendinimo pobūdį ir egzistuojančias priežastis. Tikslui pasiekti išsikeliami **uždaviniai** ir metodologinės priemonės:

1. Apsibrėžti neorealizmo teorijos sąvokas, sampratą ir taikymo prielaidas;
2. Aptarti ESGS tikslus, pagrindines iniciatyvas bei projektus gynybos integracijos srityje;
3. Apžvelgti svarbiausius šaltinius, patenkančius į tyrimo laikotarpį, kokybinę medžiagą struktūruoti ir identifikuoti esmines temas;
4. Taikant kokybinę turinio analizę, išskirti esminius pokyčius ES saugumo ir gynybos politikoje, įvardinti galimas priežastis, paaiškinančias pasiektus rezultatus ir egzistuojančias kliūtis įgyvendinant Europos Sąjungos Globalią strategiją;

1. Literatūros apžvalga

Nors mokslinių tyrimų ir straipsnių laukas, nagrinėjančių BSGP politiką, yra platus, galima pastebėti, kad daug darbų atlikta analizuojant bendrą saugumo ir gynybos politiką po Lisabonos sutarties. Akademikai pabrėžia priimtą sutarties naudą gerinant institucijų koordinaciją krizių valdyme, skatinant strateginį sprendimų priėmimą.¹³ N. Nugentas akcentuoja, kad Lisabonos sutartimi buvo siekiama sustiprinti ES užsienio politikos ir išorinio saugumo pajėgumus, iškelti svarbiausius BSGP tikslus, sustiprinti gynybinę dimensiją, sukurtą vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai pareigybė, Europos išorės veiksnių tarnyba. Pastebima, kad po sutarties įsigaliojimo 2009 metais ES netapo ženkliai vieningesnė ar efektyvesnė tarptautinė veikėja gynybos srityje nei buvo anksčiau.¹⁴

Mokslininkai daug dėmesio skiria nagrinėdami BSGP ir NATO santykį. Akademinėje literatūroje NATO įvardijamas kaip centrinis gynybos garantas, daugelis šalių teikia prioritetą transatlantiniam aljansui, ypatingai tos valstybės, kurios Rusiją mato kaip pagrindinę grėsmę jų saugumui ir įžvelgia ES trūkumus užtikrinant kolektyvinę karinę gynybą.¹⁵ Dalis mokslininkų įžvelgia ES vyraujančią skirtį tarp Vakarų ir Rytų bloko grėsmių suvokimo ir prioritetinių klausimų. ES Rytų valstybės nenori silpninti NATO, siekia didesnio JAV įsitraukimo užtikrinant Europos

---

¹³ Hynek, Nik, „EU crisis management after the Lisbon Treaty: civil–military coordination and the future of the EU OHQ“, *European security* 20.1, 2011, 82

¹⁴ Nugent, Neill, „The government and politics of the European Union“, *Palgrave*, 2017, 18

¹⁵ T. Tardy, 134

saugumą.¹⁶ Tiek tarp NATO politinių lyderių, tiek tarp dalies sąjungininkių jaučiamas nerimas, kad BSGP ir tokios iniciatyvos kaip PESCO gali perimti Transatlantinio aljanso veiklą ir sukurti funkcijų dubliavimą. Palaikantieji BSGP tvirtina, kad keliami nuogaštavimai yra nepagrįsti. Treti teigia, jog bendradarbiavimas tarp NATO ir BSGP yra būtinas, nes padės išspręsti atsiradusią nuomonių koliziją ir sustiprins Europos saugumą.¹⁷

Šiuo metu mokslinėje literatūroje plačiai aptarinėjamas Brexit poveikis ES saugumo ir gynybos politikai. Daromos prielaidos, kad Brexit paskatino spartesnę ES integraciją BSGP rėmuose. Nors Jungtinė Karalystė dažnai priešinosi iniciatyvoms didinančioms gynybos integraciją, prognozuojama, kad palikusi Europos Sąjungą lygiaverčio statuso kaip kitos ES narės neįgis, bet aktyviai toliau prisidės prie Europos saugumo užtikrinimo taip įtvirtindama savo vaidmenį ir palaikydama bendradarbiavimą.¹⁸

Ne mažiau dėmesio buvo skiriama ESGS strategijos aptarimui, išsikeltų tikslų įvertinimui. Galima rasti daug straipsnių lyginančių Europos Sąjungos saugumo strategiją ir naujai priimtą ESGS. Pabrėžiama, kad 2003 metų strategijoje buvo akcentuojamas saugumas, atsirandantis dėl didesnio skaičius gerai valdomų demokratinių valstybių, tačiau kilusios krizės ir negebėjimas tinkamai jų suvaldyti parodė, kad esama strategija yra pernelyg optimistiška. ESGS labiau suvokiami ribotumai ir turimi pajėgumai, stengiamasi įvertinti realias galimybes, atmesti liberalų utopizmą, bet ne liberalius idealus.¹⁹

S. Biscop, N. Tocci, M. Smitas laikosi panašios pozicijos, kad nauja strategija yra svarbus pasiekimas, kuris kelia ambicingus tikslus. Akademikai pastebi, kad dokumente plačiai aptariama ne tik ES saugumo ir gynybos politika, bet ir užsienio politika.²⁰ Pateikti vertinimai yra realistiškesni, išvelgiamas pragmatizmas derinamas kartu su principinėmis nuostatomis, demokratijos skatinimas ir plėtra nėra pagrindinis prioritetas. ESGS kritikuojama dėl diplomatinių ambicijų trūkumo sprendžiant konfliktus ir krizes, nes ES turi daug potencialo diplomatijoje, kuris nėra išnaudojamas.²¹ Neįvertinama rizika, kad pačios Europos Sąjungos narės gali tapti didele kliūtimi įgyvendinant dokumente užsibrėžtus tikslus. Strategijoje ši problema neaptariama, neatsižvelgiama į vyraujančias prieštaringas nuomones dėl suteikimo ES daugiau teisių saugumo ir užsienio politikos srityse.²² Kitas

---

¹⁶ Alice Billon-Galland, Marfin Quencez, „Can France and Germany Make PESCO Work as a Process Toward EU Defense?“, *Policy Brief 033*, 2017, 2

¹⁷ Sam Seitz, „PESCO’s Prospects: Tracing the Path of EU Defense Reform and Considering the Future of Permanent Structured Cooperation.“, 2018

¹⁸ Martill, Benjamin, Monika Sus. „Post-Brexit EU/UK security cooperation: NATO, CSDP+, or ‘French connection’?“ *The British Journal of Politics and International Relations* 20.4, 2018, 859

¹⁹ Sven Biscop, „The EU global strategy: realpolitik with European characteristics“, *XIII Forte de Copacabana Conference International Security*, 2016, 91, 92

²⁰ Michael E. Smith, „Implementing the Global Strategy where it matters most: the EU’s credibility deficit and the European neighbourhood“, *Contemporary Security Policy* 37.3, 2016, 448

²¹ S. Biscop, 92

²² M. Smith, 449

neišplėtotas aspektas yra ES santykis su BRICS. J. Howorth kritikuoja strategiją dėl nepakankamo dėmesio kylančioms galioms, kurios tampa svarbiomis žaidėjomis tarptautiniuose santykiuose.²³ N. Chaban ir M. Holland siekdami užpildyti dokumente paliktas spragas analizuoja, koks ESGS poveikis BRICS ir kitoms strateginėms partnerėms, kaip strategija pasireiškia šiose šalyse.²⁴ Neabejotinai šie mokslinėje literatūroje aptarinėjami klausimai yra svarbūs ir aktualūs, vis dėlto galima pastebėti mažesnę tyrimų skaičių, kurie koncentruotųsi į BSGP kaip į tyrimo objektą po globalios strategijos patvirtinimo. Analizuojami laikotarpiai būna platesni ir nepakankamai gerai atskleidžia esminius pokyčius, labiau susikoncentruojama į skirtingų strategijų lyginimą, kelių institucijų suderinamumą ar bendrą institucinę sąrangą.

Akademinėje literatūroje trūksta tyrimų, kurie įvertintų vykstančius pokyčius praėjus beveik trejiems metams po strategijos patvirtinimo. Pateikiamos oficialios ES institucijų ataskaitos, bet trūksta gilesnės analizės, kuriose srityse pasiektas didesnis proveržis, kokie projektai stringa ir kokios galimos priežastys paaiškintų skirtingą įgyvendinimo eigą. Pastebimas didesnis poreikis tirti valstybių tarpusavio santykius, tarptautinę struktūrą, gynybos industrijos plėtojimą strategijos įgyvendinimo rėmuose. Pokyčių fiksavimas gali padėti išvelgti esamas spragas, pasiektus rezultatus. Tolimesnis strategijos įgyvendinimas priklausys nuo to, kaip bus sprendžiami kylantys iššūkiai, todėl neišspręstos, nepastebėtos problemos pradžioje gali apsunkinti tolimesnį ESGS įgyvendinimą.

2. Teorinis pagrindas

Aštuntajame dešimtmetyje aiškinant Europos integraciją tarpusavyje kontrastavo tradicinis neofunkcionalistinis ir tarpvyriausybinių (intergovernmental) požiūriai. Per pastaruosius du dešimtmečius atsirado nauja dichotomija tarp integracijos teoretikų: mokslininkai palaikantys racionalistinį aiškinimą prieš konstruktyvistus.²⁵ Pagal racionalistus, veikėjų preferencijos nėra pastovios, institucijų ir individų tapatybės kinta priklausomai nuo socialinės aplinkos. Konstruktyvistams institucijose egzistuoja ne tik formalios taisyklės, bet ir specifinės normos, kurios formuoja veikėjų tapatybes ir preferencijas. Konstruktyvistai atmeta racionalistų aiškinimą, kad veikėjai siekia maksimizuoti gaunamą naudą, atsižvelgdami į egzistuojančias taisykles ir tokiu būdu koreguodami savo elgesį.²⁶

Įsitvirtinant racionalaus pasirinkimo teorijai akademiniam diskurse, matomas vieno iš labiausiai žinomų neorealizmo teoretikų K. Waltzo darbas, kuriame mokslininkas taikydamas struktūrinę realizmo teoriją derina neo-utilitarizmo išvalgas su struktūrine paradigma. Akademikas

---

²³ Jolyon Howorth, „EU Global Strategy in a Changing World: Brussels’ approach to the emerging powers“ *Contemporary Security Policy* 37.3, 389

²⁴ Chaban, Natalia, Martin Holland, „Shaping the EU Global Strategy: Partners and Perceptions“, *Springer*, 2018, 6

²⁵ Mark A. Pollack, „Policy-making in the European Union“, *Oxford University Press, USA*, 2015, 25

²⁶ Ten pat, 21

teigia, kad veikėjų elgesys turi būti suprastas atsižvelgus į santykį su sistema, kurioje veikdami jie siekia įgyti pranašumą prieš kitus. Sistema suteikia paskatas, pagal kurias veikėjai stengiasi maksimaliai išnaudoti gaunamą naudą. K. Waltzas teorijos taikymą apriboja metodologiškai patikrinamas argumentais, tuo išsiskiria nuo realizmo teoretikų, tokių kaip Hans Morgenthau, kurių teorijos taikymas yra daug laisvesnis ir mažiau apibrėžtas.²⁷ Neorealizmo teorija neatmeta aiškinimo, kad tarptautinė sistema yra grindžiama anarchija, tačiau ji veda link savipagalbos sistemos, kur valstybės nebūtinai yra agresyvios, jų didžiausias prioritetas yra savo saugumo užtikrinimas. Teorija grindžiama tarptautinės sistemos struktūra ir galios balansavimo sąvoka. Valstybės, kurios nesivadovauja viena kitos balansavimo imperatyvu, neišvengiamai patirs žalą ateityje.²⁸ Tarptautiniuose santykiuose egzistuojanti anarchija verčia šalis imtis savipagalbos strategijų. Pasitelkiamos kelios priemonės, padedančios įgyvendinti strategiją: valstybės gali siekti didesnio saugumo savo vidinėmis pastangomis (stiprindamos ekonomiką, didina karinius pajėgumus, vysto, modernizuoja turimus resursus) arba išorinėmis pastangomis (stiprina, plečią aljansą, kuriam priklauso, silpnina priešininkų bendruomenę).²⁹

Neorealizmo teorijoje struktūra atsiranda dėl valstybių (vienetų) tarpusavio sąveikos, kuri riboja jų veiksmus ir verčia judėti specifine kryptimi link kitų. Struktūros samprata grindžiama tuo, kad vienetai skirtingai išsidėstę ir susijungę, todėl jų sąveika lemia nevienodas pasekmes. Tarptautinės struktūros skiriasi dėl didžiųjų galių skaičiaus pokyčio. Didžiosios galios išsiskiria nuo kitų savo turima galia ar sujungtais vienetų pajėgumais, kuriems vadovauja. Kai jų skaičius pasikeičia, valstybės skaičiavimai, elgesys ir tarpusavio sąveikos pasekmės skiriasi.³⁰ Neorealistas sąveikaujančias būsenas galima tinkamai ištirti tik atskiriant struktūrinės ir vieneto lygio priežastis ir padarinius. Neorealizmo šalininkai derina priežastinį ryšį tarp sąveikaujančių vienetų ir struktūrų pasekmių. Teorija rodo, kad priežastys kyla ne iš vienos krypties, bet abiejų krypčių. Vienos priežastys kyla sąveikaujančių vienetų lygmenyje, kitos iš tarptautinės struktūros.³¹

Neorealizmas galią traktuoja kaip naudingą išteklių, tačiau pabrėžia, kad valstybės turinčios per mažai ar per daug galios patiria didesnę riziką. Šalies silpnumas gali išprovokuoti puolimą, o didesnė karinė jėga ar įtaka priešą atgrasyti nuo agresyvių veiksmų. Vis dėlto per didelė galia skatina kitas valstybes stiprinti savo pajėgumus ar susivienyti ir sujungti turimus išteklius su kitomis valstybėmis, todėl šalys turi įgauti tinkamą kiekį galios, norėdamos sumažinti kylančias grėsmes. Pagal neorealizmo teoriją didžiausias rūpestis šalims yra ne kuo daugiau sukaupti galios, bet kaip

---

²⁷ Rusinek, Hans, „Waltz's Modesty: Structures Never Tell Us All that We Want to Know-They Tell Us „A Small Number of Big and Important Things““, *Journal of Global Analysis* 6.1, 2016, 10

²⁸ Ten pat, 11

²⁹ Glenn, John, „Neorealism Versus Strategic Culture“, Routledge, 2018

³⁰ Waltz, Kenneth N. „Realist thought and neorealist theory“, *Journal of International Affairs*, 1990, 29, 30

³¹ Ten pat, 32, 34

užtikrinti savo saugumą. Besiskirianti galios samprata yra vienas esminių skirtumų nuo realizmo.³² Neorealistas neatmeta valstybių kooperacijos galimybes, bet taip pat pažymi, kad besikooperuojančios valstybės stengsis maksimizuoti savo santykinę galią ir išsaugoti autonomiją. Ginkluotas konfliktas tarp liberalių demokratijų mažai tikėtinas, tačiau prekybos karai ar kiti nesutarimai atsiranda tarp Vakarų valstybių, todėl tokios situacijos patvirtina neorealitų hipotezę, kad tarp šalių vyrauja konkurencija, kuri lemia valstybinių interesų pirmenybę ir susirūpinimą dėl galios pozicijos kitų atžvilgiu.³³ Akivaizdu, kad yra skirtumas tarp kokių, valstybių lyginamos galios pozicijos, nes vienos šalys kelia didesnę grėsmę, tuo tarpu kitos mažesnę, todėl atsiranda daugiau galimybių bendrai integracijai gynybos srityje.

Valstybės sprendamos, ar siekti integracijos, svarsto apie gaunamą naudą, atsižvelgia į kitų šalių padėtį santykyje su jų asmenine gaunama nauda. Valstybės baiminasi, kad integracija vienoms šalims bus palankesnė nei kitoms.³⁴ Anot K. Waltzo, kai yra svarstoma glaudesnio bendradarbiavimo galimybė, šalys kelia klausimus, kaip bus paskirstoma gaunama nauda, kam priimti sprendimai bus palankesni. J. Grieco laikosi panašios pozicijos, teigdamas, kad valstybės nerimauja dėl absoliučios ir santykinės naudos. Tai reiškia, kad nors ir valstybė yra patenkinta bendru susitarimu, ji gali atsisakyti tolimesnio dalyvavimo susitarime, jei partneris pasiekia santykinai didesnę naudą.³⁵ Vertinant teorijos prieigą Europos Sąjungos kontekste, svarbu pabrėžti, kad europiečiai siekia tarpusavio bendradarbiavimo norėdami sumažinti santykinę galios nuosmukį ir maksimaliai padidinti savo įtaką ar galią tarptautinėje arenoje. ES valstybės labiau rūpinasi santykinės galios padėtimi trečiųjų šalių atžvilgiu, bet ne tiek ar daug mažiau lygina santykinę savo ir aljanso narių padėtį. Tarp sąjungininkių paplitusi nuostata ES matyti, kaip kolektyvinį „galios didinimą“ (power multiplier).³⁶ Minėtas aiškinimas rodo, kad teorijos taikymas Europos Sąjungos rėmuose turi būti labiau specifikuotas, mažiau taikomas tiesiogiai, būtina ieškoti skirtingų aiškinimo prieigų.

Nemažiau svarbu paminėti, kad šalių bendradarbiavimas galimas egzistuojant tarptautinei anarchijai. Glaudesnę integraciją labiau skatina ne didesnės gerovės siekimas, o pamatinis saugumo ir išlikimo tikslas. Grupei valstybių daugiau paskatų bendradarbiauti atsiranda tada, kai susiduriama su išorine grėsme, keliančia pavojų jų išlikimui.³⁷ Valstybės, susidurdamos su didele išorine grėsme, sieks įgyti galios balansą arba jungsis prie stipresnių (bandwagoning). Balansavimas apibrėžiamas kaip vienijimas su kitais prieš egzistuojančią grėsmę, o jungimasis prie stipresnio reiškia kooperaciją

---

³² Ten pat, 36

³³ Robert Jackson, Georg Sørensen, „Introduction to international relations: theories and approaches“, *Oxford University Press*, 2013, 49

³⁴ Robert J. Art, Robert Jervis, „International politics: enduring concepts and contemporary issues“, *Pearson/Longman*, 2009, 20

³⁵ Luis Simón, „Neorealism, Security Cooperation, and Europe's Relative Gains Dilemma“, *Security studies* 26.2, 2017, 192

³⁶ Ten pat, 195

³⁷ Robert J. Art, Robert Jervis, 53, 54

su galimu pavojaus šaltiniu. Galios balansavimo teorija teigia, kad valstybės formuoja aljansus norėdamos išvengti stipresnių galių dominavimo jų atžvilgiu. Šalys jungiasi į aljansus dėl geresnių galimybių apsaugoti save nuo valstybių ar koalicijų, kurių didesni pajėgumai galėtų kelti grėsmę.³⁸

Stipresnės šalys yra vertinamos kaip sąjungininkės, galinčios suteikti didesnę saugumą, tačiau savo veiksmis, vykdoma politika turi užtikrinti geranoriškumą ir patikimumą, išvengti dominuojančios, asmeninius interesus primetančios valstybės įvaizdžio.³⁹ Kitu atveju valstybės bus labiau linkusios ieškoti patikimesnių partnerių, sieks įgyti didesnę derybinę galią ar vadovausis galios balansavimo strategija, kuria bandys ieškoti patikimų sąjungininkų, galinčių užtikrinti saugumą.

Neorealizmo prieigos pasirinkimą analizuojant ES gynybos integracijos kaitą lemia patikrinamos teorinės prielaidos, taikoma galios ir struktūros samprata, kuri padeda tirti ES saugumo ir gynybos situaciją, kaitos galimybes ir egzistuojančius trukdžius. Kadangi tyrimo objektas yra Europos Sąjungos bendra saugumo ir gynybos politika, neorealizmas yra tinkama teorija, galinti paaiškinti vykstančius procesus, suteikianti reikiamus įrankius analizuoti valstybių tarpusavio santykius, tarptautinę struktūrą, individualius interesus, galimas gynybos integracijos prielaidas.

Darbe neorealizmo teorija yra papildoma kita teorine prieiga, padėsiančia geriau analizuoti saugumo aplinką. Shiping Tang straipsnyje „A Systemic Theory of the Security Environment“ yra išskiriami keturi faktoriai, kurie formuoja saugumo aplinką: tarptautinė struktūra, valstybių tarpusavio santykiai, karinė technologija ir geografiniai barjerai.⁴⁰ Atliekant tyrimą bus naudojami trys pirmieji faktoriai, paskutiniojo nuspręsta atsisakyti dėl ribotų pritaikymo galimybių ir nustatytos darbo apimties.

Faktoriai formuoja saugumo aplinką, todėl jų analizė leidžia geriau suprasti vykstančius pokyčius, atrasti sąsajas tarp skirtingų kintamųjų. Tarptautinę struktūrą reiktų vertinti ne tik pagal poliariškumo kriterijų, bet ir pagal tai, kokius veiksmų apribojimus sukuria egzistuojanti struktūra. Jei yra viena dominuojanti valstybė, ji turės praktiškai neribotą veiksmų laisvę, dvipolėje sistemoje veikimų laisvę apibrėžia įtakos zonos, daugiapolėje sistemoje veikimų laisvę yra labiausiai apribota. Valstybių išorinį elgesį iš dalies sąlygoja pozicija tarptautinėje struktūroje, apibrėžianti santykinę galių pasiskirstymą. Pagal tai svarbu įvertinti veiksmų suvaržymo laipsnį, šalių tolimesnius veiksmus, kurie kinta priklausomai nuo struktūrinių pokyčių.⁴¹

Valstybių tarpusavio santykiai yra paremti savipagalbos strategija, santykinės galios vertinimu, balansavimo siekimu. Šalys yra linkusios balansuoti prieš atsiradusią grėsmę, kurdamos patikimus santykius, grįstus tarpusavio bendradarbiavimu, kuris padeda kurti palankią saugumo aplinką. Savo asmeninių interesų apribojimas, nuolaidų, kompromisų taikymas veda link bendrų

---

³⁸ Ten pat, 70

³⁹ Ten pat, 73

⁴⁰ Shiping Tang, „A Systemic Theory of the Security Environment“, *Journal of Strategic Studies* 27.1, 2004, 4

⁴¹ Ten pat, 4, 7

susitarimų. Priklausomai nuo to, kiek valstybės bus linkusios apriboti savo interesus, bus galima plėtoti atsvarą suteikiantį aljansą. Kuo labiau pasireiškia „savęs apribojimo“ kriterijus, tuo didesnė tikimybė, kad pavyks susitarti ir padidinti savo saugumą. Grėsmių mastas, saugumo dilemos suvokimas turi įtakos, kokius sprendimus politikai bus linkę priimti.⁴²

Karinės technologijos faktorius yra vienas iš veiksnių, lemiančių valstybių galios pozicijas. Faktorius traktuojamas plačiąja prasme, apima tiek karinių pajėgumų vystymą, tiek gebėjimą apjungti gynybinius resursus ir efektyviai išnaudoti karinį potencialą. Balansavimo apsektas išlieka svarbus: kuo labiau yra dominuojanti gynyba puolimo-gynybos balanse, tuo geresnė valstybės saugumo aplinka ir atvirkščiai. Karinės technologijos vystymas prisideda prie pokyčių santykinės galios balanse. Svarbu pabrėžti, kad tik vienas faktorius negali paveikti saugumo aplinkos, todėl būtina nagrinėti kiekvieno faktoriaus poveikį atskirai, ieškoti ryšio, sąsajų tarp jų.⁴³

3. Metodologija

Siekiant atsakyti į išsikeltą tyrimo klausimą, bus atliekama kokybinė dokumentų ir oficialių ES pareigūnų pasisakymų (kalbų) turinio analizė, kuri suteiks tinkamą prieigą analizuoti Europos Sąjungos globalios strategijos įgyvendinimą gynybos ir saugumo srityje. Tyrimo objektas apriojamas konkrečiu laiko tarpu – nuo 2016 metų birželio mėn. ES globalios strategijos patvirtinimo. Tokiu būdu susiaurinamas tyrimo laukas, įvedamas konkretus laiko tarpas, padėsiantis įvertinti, kaip konkretus įvykis ir tolimesni geopolitinės padėties, saugumo pokyčiai koreguoja ES narių elgesį ir sprendimus. Kokybinė turinio analizė padės atsakyti į iškeltą tyrimo klausimą, kaip kito Europos Sąjungos gynybos integracija po strategijos patvirtinimo. Metodas suteiks galimybę fiksuoti ir išskirti vykstančius pokyčius, sritis, kuriose reformos plėtojamos sunkiau, įvertinti galimas procesų priežastis. Tyrimo metu bus badoma peržiūrėti neorealizmo teorijos pritaikomumą.⁴⁴ Vis dėlto atliekant tyrimą, labiau orientuojamasi į praktinį teorijos pritaikymą nei nusistovėjusių nuostatų kvestionavimą.

Metodas pasirinktas dėl galimybės detaliai iširti svarbiausius įvykius, veikėjus ir ryšį tarp jų. Taikant kokybinę turinio analizę galima analizuoti konkrečius valstybių veiksmus, jų pokytį įvertinti per pasirinktą laiko tarpą.⁴⁵ Tyrimo tikslui pasiekti ir išsikeltiems uždaviniams įgyvendinti bus taikomas turinio analizės metodas. Naudojama tyrimo prieiga padės klasifikuoti tekstinę medžiagą, išanalizuoti duomenis koduojant juos į atskiras grupes. Metodo taikymas suteiks įrankius identifikuoti veikėjų intencijas ir motyvus, suprasti jų veiksmų priežastis, išsiaiškinti, kodėl konkrečiu atveju

---

⁴² Ten pat, 5, 6

⁴³ Ten pat, 8, 15

⁴⁴ Christopher Lamont, *Research methods in international relations*. Sage, 2015, 133

⁴⁵ Ten pat, 128

dominuoja specifinei grupei būdingas elgesys.⁴⁶ Norint suvokti vykstančius procesus, gauti empirinių įrodymų, dokumentai pasirenkami kaip pagrindiniai duomenų šaltiniai. Tyrime naudojamos įvairios dokumentų formos: pranešimai spaudai, organizacijų ir institucijų ataskaitos, pasirašytos sutartys, programos, patvirtintos strategijos.⁴⁷ Į tyrimą įtraukiami aukščiausių ES pareigūnų pasisakymai, kaip papildoma tyrimo medžiaga naudojami valstybių atstovų oficialiai išreikštos pozicijos.

Atliekant kokybinį tyrimą svarbu tinkamai struktūrizuoti surinktus duomenis, apgalvoti kategorijų išskirstymą ir nuspręsti, koku būdu bus atrenkami dokumentai.⁴⁸ Taikant turinio analizės metodą didžiausias dėmesys skiriamas oficialių dokumentų ES gynybos ir saugumo klausimais paieškai (koncentruojamasi į ES Tarybos išvadas), tyrimo laikotarpiu patvirtintų strategijos ataskaitų analizei. Šiems šaltiniams teikiamas prioritetas dėl plataus masto ES narių pritarimo ir įsitraukimo į priėmimo procesą.

Kokybinė turinio analizė yra skirstoma į tris prieigas: konvencinę, tiesioginę ir suminę. Atliekant analizę konvenciniu būdu kodavimo kategorijos gaunamos tiesiogiai iš teksto duomenų. Paprastai ši prieiga pasirenkama, kai norima išvengti iš anksto nustatytų kategorijų, trūksta teorinių aiškinimų, anksčiau atliktų analizių.⁴⁹ Taikant tiesioginę prieigą, analizė prasideda nuo teorijos pritaikymo tyrimo pradžioje, kai iškart išskiriami faktoriai, struktūruosiantys empirinę medžiagą. Šis būdas yra priskiriamas dedukciniam tyrimo metodui. Egzistuojanti teorija gali padėti susikoncentruoti į tyrimo klausimą, suteikia galimybę atrasti ryšius tarp kintamųjų, daromą poveikį. Suminė prieiga remiasi skaičiavimu, duomenų palyginimais, paprastai esminis turinys ar raktiniai žodžiai išskiriami iš bendro konteksto, siekiant suprasti jų naudojimo paskirtį.⁵⁰

Šiame darbe naudojamas tiesioginis/dedukcinis tyrimo metodas, kai gauti duomenys analizuojami remiantis sudarytais teoriniais įrankiais, kurie padeda struktūruoti kokybinę medžiagą. Tyrime naudojami Shiping Tang išskirti faktoriai: tarptautinė struktūra, valstybių tarpusavio santykiai ir karinė technologija. Analizuojami tekstai pirmą kartą perskaitomi siekiant pažymėti vykstančius pokyčius gynybos integracijos srityje įgyvendinant ES Globalią strategiją, tekstą nagrinėjant antrą ir kitus kartus duomenys suskirstomi pagal teorijoje apibrėžtus faktorius. Tyrimo eigoje kintamieji skirstomi į subkategorijas, o kokybinė medžiaga, nepatenkanti į faktorių rėmus, yra suskirstoma į naujus faktorius.⁵¹ Pasirinktas tyrimo būdas sumažina šališkumo riziką, didina analizės patikimumą.

Iš teorijos kylantys faktoriai padės susisteminti didelį kiekį informacijos, naudojami teoriniai įrankiai leis atlikti saugumo aplinkos ir vykstančių pokyčių analizę. Aiškinant gautus rezultatus

---

⁴⁶ Weber, Robert Philip. Basic content analysis. Vol. 49. Sage, 1990, 5, 9

⁴⁷ Bowen, Glenn A. "Document analysis as a qualitative research method." *Qualitative research journal* 9.2, 2009, 28

⁴⁸ Christopher Lamont, 91

⁴⁹ Hsiu-Fang Hsieh, Sarah E. Shannon, „Three approaches to qualitative content analysis“, *Qualitative health research* 15.9, 2005, 1277, 1279

⁵⁰ Ten pat, 1277, 1281, 1283

⁵¹ Ten pat,

pasitelkiama neorealizmo teorinė prieiga, kuri papildoma atliekama duomenų vertinimą, suteikia darbui naujų įžvalgų.

4. Tarptautinė struktūra

Remiantis Shiping Tang moksliniu straipsniu „A Systemic Theory of the Security Environment“ galima išskirti tarptautinę struktūrą kaip vieną iš pagrindinių kriterijų, padedančių analizuoti saugumo aplinką ir jos keliamą poveikį. Atliekant kokybinę analizę pasirinktas faktorius leidžia sisteminti duomenis pagal jam būdingus bruožus. Tyrimo metu koncentruojamasi į Europos regiono struktūrinius pokyčius dėl pasirinkto objekto – Europos Sąjungos bendros saugumo ir gynybos politikos.

Europos Sąjungos globalioje strategijoje saugumo klausimams teikiamas didžiausias prioritetas. Dokumente ne kartą minima, kad pokyčių reikalauja „trapus pasaulis“, kuriame gyvename, ypač nepastovumas už mūsų sienų, „keliantis pavojų svarbiausiems mūsų interesams“.⁵² Itin dažnai įvardijama atsparumo sąvoka. Aiškinama, jog būtina investuoti į valstybių ir visuomenių atsparumą Rytuose (Centrinės Azijos ribose) ir Pietuose (iki Centrinės Afrikos). Nubrėžiama veikimo kryptis, formuojami ateities tikslai: išreiškiama nuostata, kad „minkštosios galios nepakanka“, reikia stiprinti patikimumą saugumo ir gynybos srityje, pakankamai skirti išlaidų gynybai, padėsiančiai apsaugoti Europą nuo išorinių grėsmių. Išskiriama veiksminga išteklių panaudojimo svarba, būtinybė laikytis kolektyvinių įsipareigojimų, skiriant 20 proc. įrangos, mokslinių tyrimų ir technologijų įsigijimui.⁵³ Grėsmių įvardijimas siejamas su galimais sprendimais, kurie didintų kolektyvinius pajėgumus reikalingus įveikti krizinėms situacijoms. Svarbu pastebėti, kad strategijoje yra aptariamas gynybos resursų trūkumas, turimų pajėgumų neatitikimas dabartinėms pasaulinėms realijoms. Atsiradusios grėsmės, bloga saugumo situacija minima ne tik ES globalioje strategijoje, bet ir vėliau patvirtintuose dokumentuose.

Tiek pirmų, tiek antrų metų ES globalios strategijos ataskaitose minima pakitusi saugumo padėtis. Įvardijamas mažėjantis stabilumas, atkreipiamas dėmesys, kad galiojusios tarptautinės normos ir taisyklės nėra savaimė garantuotos, todėl dabartinė pasaulio tvarka gali nesunkiai pasikeisti. Ataskaitose vyraujanti politinė ir saugumo situacija aptariama pradžioje, ne visada tiesiogiai ir konkrečiai paminimos grėsmės, pavyzdžiui, pasakant, kad Europos Sąjunga veikia „milžinų ir globalių iššūkių pasaulyje“, susiduria su „artimoje ir tolimoje kaimynystėje vykstančiais konfliktais“, „tebesitęsiančia terorizmo grėsme visuose kontinentuose įskaitant ir Europą“⁵⁴. Kiek

---

⁵² European External Action Service, „Shared vision, common action: a stronger Europe. A Global strategy for the European Union's Foreign and Security Policy“, 2016, 23, 44

⁵³ Ten pat, 44,45

⁵⁴ European External Action Service, „European Union Global strategy – 1 year“, 2017, 6, 9

konkretnis įvardijimas, kad naujoji JAV administracija keičia nusistovėjusį Amerikos vaidmenį tarptautinėje arenoje.⁵⁵ Antrųjų metų globalios strategijos ataskaitoje taip pat minima prasta saugumo situacija, labiau išplėtojamos grėsmės ir kylantys iššūkiai. Pastebima, kad per du metus globali sistema pasidarė mažiau aiški ir nuspėjama, neatsirado daugiau stabilumo. „Pradėta kvestionuoti ilgą laiką vyravusius įsitikinimus ir seniai veikiančias institucijas, kaip niekad anksčiau abejojama po Antrojo pasaulinio karo priimtomis taisyklėmis, kuriomis yra grindžiama tarptautinė tvarka“⁵⁶, – rašoma ataskaitoje. Dokumente akcentuojama, kad ginčai dėl prekybos sukėlė naujų įtampų, kyla sunkumų įgyvendinant tarptautinį bendradarbiavimą ir palaikant tarpusavio dialogą, daugelyje pasaulio šalių mažėja pagarba žmogaus teisėms ir demokratijai. Nors ir įvardijama beveik pasiekta pergalė prieš ISIS, politinė situacija Sirijoje, Jemene, Gazos ruože ir kitose konfliktinėse zonose kuria naujas problemas, kurioms reikės lyderystės ir ryžtingų sprendimų.⁵⁷ Konkrečios grėsmės ir iššūkiai nėra minimi, tačiau nesunkiai galima suprasti, kad besikeičiantis JAV vaidmuo tarptautinėje politikoje sąjungininkes verčia permąstyti savo strategiją, saugumo padėtį. Nors formuluotės ganėtinai abstrakčios, galima išvelgti struktūrinius pokyčius, kurie paaiškintų tolimesnę gynybos integracijos eigą.

Nors dokumentuose matyti abejonė dėl Jungtinių Valstijų vaidmens kaip didžiosios galios, ataskaitose yra pabrėžiama JAV svarba: „stipri ir gerai funkcionuojanti transatlantinė partnerystė yra labai svarbus Europos saugumo elementas“. Aiškinama, kad Europos Sąjunga remia strateginę partnerystę paremtą bendromis vertybėmis, interesais, siekiu prisiimti atsakomybę globaliu mastu. Vis dėlto konstatuojama, jog ES ir toliau „gins pamatines vertybes ir tarptautinę tvarką“ nepaistant galimų abejonų egzistuojančia tvarka.⁵⁸ Reikia pastebėti Europos Sąjungos išskiriamą savarankiškumą, norą patiems užtikrinti savo saugumą, sutartų taisyklių laikymąsi, kurios yra stabilumo garantas.

Remiantis neorealizmo teorija, matomas JAV kaip didžiosios galios poveikis struktūrai. Po D. Trumpo išrinkimo prezidentu mažėjo užtikrintumas strategine partnere, kilo daugiau abejonų dėl seniai galiojančių įsipareigojimų, išsiskyrė pozicijos dėl prekybos, užsienio politikos klausimų (Irano susitarimas, Izraelio – Palestinos konfliktas). Atsiradę nesutarimai nelemia Europos valstybių strategijos siekti balansavimo, tačiau atsiranda noras tinkamai pasirūpinti savo saugumu, turėti savarankiškų sprendimų galimybę, nes interesai su strateginiais partneriais ne visada sutampa. Vieną iš priežasčių, lėmusią ES integracijos proveržį per pastaruosius du metus galima įvardinti besikeičiančia tarptautinę struktūrą. Būtų klaidinga manyti, kad Jungtinių Valstijų vaidmuo yra

⁵⁵ European External Action Service, „European Union Global strategy – 1 year“, 2017, 9
<https://ec.europa.eu/sites/ecas/files/full_brochure_year_1_0.pdf> [Žiūrėta 2019 05 09]

⁵⁶ European External Action Service, „European Union Global strategy – 2 year“ 2018, 5
<https://ec.europa.eu/sites/ecas/files/eugs_annual_report_year_2.pdf> [Žiūrėta 2019 05 09]

⁵⁷ Ten pat, 5

⁵⁸ Ten pat, 11

pagrindinis aspektas. JAV dalinasi globalios veikėjos įtaka tiek su Kinija, tiek su BRICS kylančiomis galiomis – Indija, Brazilija. Naujasis Kinijos Šilko kelias, „16 + 1“ iniciatyva Europoje rodo didėjančias Azijos milžinės ambicijas, siekį plėsti savo įtakos sferą.⁵⁹ Neatmestinas veiksnys yra Europos Sąjungos kaimynystėje vykstantys konfliktai. Rusijos agresyvi užsienio politika, karas Ukrainoje formavo Europos valstybių lyderių nuostatų kaitą saugumo atžvilgiu. Atsiranda supratimas, kad Europa nėra JAV prioritetas, Vašingtonas savo veiksmus kreipia į Aziją, stengiasi sumažinti didėjančią Kinijos įtaką, todėl Europos valstybės pačios turi prisiimti atsakomybę vystant saugumo politiką Rusijos atžvilgiu.⁶⁰ Tai reiškia, kad ES šalys turi operatyviai reaguoti, didinti savo pajėgumus, sukurti efektyvų sprendimų priėmimą, kuris padėtų kolektyviai įveikti atsiradusias grėsmes. Išsikeltiems tikslams reikalingos permainos, jų siekti skatina susiformavusi tarptautinė struktūra.

Europos Sąjungos globalioje strategijoje nubrėžiamos gairės, kurios turėtų vesti realių sprendimų link, skirtų pasiruošti egzistuojančioms vidaus ir išorės grėsmėms. Pažymima, kad europiečiai turi gerinti srautų stebėjimą ir kontrolę. Tam reikia investuoti į žvalgybos, įskaitant nuotolinių orlaivių pilotavimo sistemas, palydovinių ryši, savarankišką prieigą prie kosmoso ir nuolatinį žemės stebėjimą. Kovos su terorizmu srityje valstybėms narėms būtina įgyvendinti teisės aktus, susijusius su sprogmenimis, šaunamaisiais ginklais, keleivio duomenų įrašais, taip pat investuoti į tarpvalstybinį ginklų aptikimą.⁶¹ Pasiūlymus formuoja susidariusi saugumo padėtis, jų atsiradimą sąlygoja regioninė, tarptautinė struktūra, kuri skatina ES valstybes nares peržiūrėti gynybos integracijos politiką ir ieškoti būdų, kaip didinti kolektyvinę galią.

4.1. Struktūrinių pokyčių poveikis

Pokyčių postūmį gynybos ir saugumo integracijos srityje galima fiksuoti analizuojant ES lyderių pasisakymus. Pasiiektų rezultatų mastą F. Mogherini įvardija pirmųjų metų ESGS ataskaitos įžanginėje dalyje: „plėtojant bendrą saugumo ir gynybos politiką daugiau buvo pasiekta per paskutinius dešimt mėnesių nei per pastaruosius dešimt metų“. Europos Sąjungos vyriausioji užsienio reikalų įgaliotinė kaip didžiausius pasiekimus išskiria naują valdymo centrą ES karinių mokymų ir patariamoms misijoms, formą įgaunančią koordinuotą metinę gynybos apžvalgą, pasirengimą nuolatiniam struktūriniam bendradarbiavimui gynybos srityje.⁶² ES komisijos pirmininkas J. C.

⁵⁹ „The New York Times“, „Money and Muscle Pave China’s Way to Global Power“

<<https://www.nytimes.com/interactive/2018/11/25/world/asia/china-world-power.html>> [Žiūrėta 2019 03 27]

⁶⁰ „LRT“, „M. Šešelgytė: Europa nėra JAV prioritetas“, <<https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/241590/m-seselgyte-europa-nera-jav-prioritetas>> [žiūrėta 2019 03 17]

⁶¹ European External Action Service, „Shared vision, common action: a stronger Europe. A Global strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy“, 2016, 45

<http://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf> [Žiūrėta 2019 05 09]

⁶² European External Action Service, „European Union Global strategy – 1 year“, 2017, 5

Junckeris taip pat pabrėžia pokyčių būtinybę dėl išorinių grėsmių. Teigiama, kad saugumo užtikrinimas reikalauja Europos, kuri saugo, įgalina ir gina. „Prisiėmimas didesnės atsakomybės dėl savo saugumo parodo akivaizdų poreikį daugiau investuoti į gynybos pajėgumų vystymą tam, kad būtų galima atgrasyti, reaguoti ir apsisaugoti nuo išorinių grėsmių“⁶³, – rašoma Europos Komisijos gynybos veiksmų plane.

J. C. Junckeris 2016 metų metiniame pranešime mini švelniosios ir kietosios galios balanso reikalingumą. Anot Europos Komisijos pirmininko, nors ir Europa didžiuojasi švelniosios galios svarba pasaulyje, negalime būti naivūs, nes švelniosios galios neužtenka dėl vis pavojaingesnės kaimynystės. Pateikiamas Sirijos konflikto pavyzdys, aiškinama, jog vieningos pozicijos besilaikanti Europos Sąjunga gali įgyti tarptautinį svorį ir pasiekti norimų rezultatų. Atkreipiamas dėmesys į neabejotinai susivienijimo reikalaujančią statistiką: šiuo metu europiečiai sudaro 8 proc. visų pasaulio gyventojų, 2050 sudarys tik 5 proc.⁶⁴ Referavimas į grėsmingą, nestabilią kaimynystę rodo susirūpinimą savo saugumu, todėl neorealizmo teorijoje minimas siekis užtikrinti šalies saugumą skatina imtis veiksmų. Vienas iš galimų sprendimų yra pasitelkti savipagalbos strategiją. Iš ES lyderių pasisakymų matyti, kad yra siūlomas išorinių pastangų pasirinkimas, kai valstybės stiprina aljansą, kuriam priklauso. Šiuo atveju Europos Sąjunga suvokiama kaip instrumentas, galintis užtikrinti valstybių saugumą, jei apsisprendžiama kolektyviai didinti turimus pajėgumus, koordinuotai reaguoti į atsiradusį pavojų. Vis dėlto būtų netikslinga teigti, jog supratimas apie ES veiklą saugumo ir gynybos srityse yra vienodas. Europos Sąjungos institucijoms vadovaujantys politikai paprastai pasižymi palankesniu požiūriu nei valstybių lyderiai, bet pakitusi tarptautinė struktūra skatina šalies lyderius siekti didesnės gynybos integracijos. Saugumo situacija keičia valstybių lyderių pozicijas teigiama linkme plėtojant bendrus pajėgumus, padėsiančius pasiruošti išorinėms grėsmėms.

Lyginant visus tris J. C. Junckerio metinius pranešimus (2016-2018 m.), matomas besikartojantis prastos saugumo padėties minėjimas, išorinių ir vidinių grėsmių įvardijimas, kreipiamas dėmesys į tai, kaip Europa atrodo pasauliniame kontekste, kokias turi galimybes apginti savo interesus ir būti svarbia žaidėja globaliame lygmenyje. Komisijos pirmininkas metiniuose pranešimuose dažnai kalba apie ES saugumo iššūkius, didesnę atsakomybės prisėmimą: „turime nepamiršti, kad pasaulis mus stebi“, „privalome apsiginti nuo terorizmo“⁶⁵, „noriu, kad mūsų Sąjunga

---

⁶³ European Commission, „European defence action plan: communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and social committee and the committee of the regions, Brussels, 2016, 2 <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0950&from=EN>> [Žiūrėta 2019 05 09]

⁶⁴ Europos Komisija, „Brošiūra, skirta Sąjungos padėčiai 2016m.: oficiali pranešimo redakcija, ketinimų raštas ir kt.“, Briuselis, 2016, 18 <<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c9ff4ff6-9a81-11e6-9bca-01aa75ed71a1/language-lt/format-pdf>> [Žiūrėta 2019 05 09]

⁶⁵ Ten pat, 7, 17

taptų stipresne pasaulio veikėja“⁶⁶, „geopolitika rodo, kad pagaliau išmušė Europos suverenumo valanda“, „Europa turi tapti suverenesne tarptautinių santykių dalyve“⁶⁷. 2017 m. didesnis dėmesys skirtas migracijai, 2018 m. labiau akcentuojamas Europos savarankiškumas. Paskutinių metų pranešimas išsiskiria siekiu parodyti, kaip yra svarbu Europai būti ne tarptautinių įvykių žiūrove ar komentuotoja, o konstruktyve rytdienos pasaulio dalyve, modeliutoja, architekto.⁶⁸

J. C. Junckerio paskutiniame metiniame pranešime nevengta kritiškiau pasižiūrėti į dabartinę saugumo situaciją, kiek daugiau pabrėžtas grėsmių mastas, kolektyvinis veikimas, padėsiantis įveikti tarptautinės tvarkos stygių. „Pasaulis nenustojė keistis ir šiuo metu jis kaip niekada nepastovus. Diena iš dienos gausėja mūsų žemynui kylančių išorės iššūkių“, „apskritai, nūdienos pasaulyje Europa nebegali būti tikra, kad vakar duotu žodžiu dar galės kliautis rytoj. Vakarykščiai sąjungininkai rytoj gali tapti nebe sąjungininkais“.⁶⁹ Citatos rodo, kad tarptautinė struktūra formuoja lyderių pasisakymų pobūdį, koreguoja tolimesnius veiksmus. ES aukščiausias pozicijas užimantys politikai lygina Europos bendrus pajėgumus su išorinių valstybių pajėgumais. Jų pareiškimuose konstatuojama, kad pasauliniame kontekste Europos pajėgumai nėra pakankami, ypač vertinant ateities prognozes, kitų valstybių sparčias augimo galimybes ekonomikos, demografijos, karybos srityse (pavyzdžiui Kinijos, Indijos, Afrikos valstybių). Santykinė galios samprata nepraranda savo svarbos tik ES lyderiai ją labiau vertina iš kolektyvinės nei individualios perspektyvos, mato bendradarbiavimo, pajėgumų sutelkimo potencialą ir naudą.

Atlikus 5 Europos Sąjungos Tarybos išvadų dėl pažangos įgyvendinant Globalią ES strategiją saugumo ir gynybos srityje analizę, matomi panašūs vykstančių procesų vertinimai. Dokumentuose rašoma, jog valstybės narės atsižvelgia į „dabartinę nestabilią ir neapibrėžtą saugumo aplinką“. Susidariusi situacija skatina skirti „daugiau pastangų“, „pakankamai papildomų išteklių“ tam, kad būtų galima spręsti „dabartinių ir būsimų saugumo ir gynybos poreikių klausimą“.⁷⁰ Tarybos išvadas lyginant su kitais darbe minėtais dokumentais, galima pastebėti išliekantį kalbėjimą apie ES vaidmens svarbą globaliame lygmenyje: pabrėžiamas gebėjimų didinimas atlikti „saugumo užtikrinimo funkciją“, „pasaulinį strateginį vaidmenį“. Taip pat kaip ir kituose dokumentuose, minima būtinybė „veikti autonomiškai“, šalinti grėsmes, „susijusias su vidaus ir išorės saugumo sąsaja“.⁷¹ Europos

---

⁶⁶ Europos Komisija, „Komisijos pirmininko Jeano-Claude'o Junckerio Pranešimas apie Sąjungos padėtį 2017 m.“, Briuselis, 2017, 7 <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_lt.htm> [Žiūrėta 2019 05 09]

⁶⁷ Europos Komisija, „Sąjungos padėtis 2018 m. Europos suverenumo valanda 2018 m. pranešimas apie Sąjungos padėtį“, Briuselis, 5 <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-speech_lt_0.pdf> [Žiūrėta 2019 05 09]

⁶⁸ Ten pat, 12

⁶⁹ Ten pat, 4

⁷⁰ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2017 m. lapkričio 13 d.)“, Briuselis, 2 <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14190-2017-INIT/lt/pdf>> [Žiūrėta 2019 05 09]

⁷¹ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją 2017 m. gegužės 18 d.“, Briuselis, 2 <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9178-2017-INIT/lt/pdf>> [Žiūrėta 2019 05 09]

Vadovų Tarybos pirmininko Donaldo Tusko retorika atitinka vyraujančias nuostatas Europoje dėl saugumo padėties. D. Tusko kalbose, oficialiuose dokumentuose naudojami žodžiai, apibūdinantys ES politinę situaciją nesiskiria nuo kitų aukščiausias pozicijas užimančių politikų ar Europos Sąjungos institucijų oficialios pozicijos: minimas „nestabilus pasaulis“, „geopolitinė įtampa“, keliama „grėsmė saugumui ir interesams“. Anot Europos Vadovų Tarybos pirmininko, negalima ignoruoti nuolatinio kietosios galios naudojimo pasaulyje ir šalia mūsų sienų.⁷² D. Tuskas ragina Europos valstybės išlikti vieningas ir kartu išlaikyti nepriklausomumą nuo išorinių veikėjų įtakos. Pasak, politiko, stiprėjanti Kinija, agresyvi Rusijos politika prieš Ukrainą ir kitas kaimynines valstybes, konfliktai Vidurio Rytuose, Afrikoje ir nerimą keliančios deklaracijos iš naujosios JAV administracijos kaip niekad reikalauja bendro veikimo.⁷³ Vertinant į tyrimą įtrauktų dokumentų, pasisakymų turinį pagal išskirtą tarptautinės struktūros faktorių, galima pastebėti pirmąjį pokyčių lygmenį, kuris pasižymi didžiųjų galių įtakos kaita, saugumo mažėjimu regione. Pagal neorealizmo teoriją pakitusi padėtis šalis skatina taikyti balansavimo, savipagalbos strategijas. Siekis užtikrinti savo saugumą gali pasireikšti lankstesniu santykinės naudos taikymu, kai kartu balansuojančių sąjungininkių didesnė gaunama nauda ne visada tampa priežastimi nepritarti naujiems pasiūlymams, nes saugumas yra laikomas svarbiausiu prioritetu.

5. Valstybių tarpusavio santykiai

Anksčiau minėta tarptautinė struktūra veikia kaip paskata valstybėms ieškoti bendrų sąlyčio taškų. Atsiradus didesniai interesui bendradarbiauti svarbu įtraukti į tyrimą antrąjį kriterijų – valstybių tarpusavio santykius, išskiriamą Shiping Tang straipsnyje. Šiame skyriuje bus pateikiama medžiaga, klasifikuota pagal pasirinktam kriterijui būdingus bruožus. Svarbu suprasti, kur valstybės yra linkusios daryti kompromisus, kokie projektai, iniciatyvos nesulaukia palaikymo, nors ir jaučiamas stabilumo mažėjimas.

Europos Sąjungos globalios strategijos pirmųjų metų ataskaitoje išvelgiama teigiamų pokyčių gynybos srityje. Rašoma, kad klausimai, kurie prieš metus atrodė nepasiekiami – nuo planavimo ir įgyvendinimo nevykdomųjų ES karinių misijų iki nuolatinio struktūrizuoto bendradarbiavimo tarp norinčių ir galinčių dalyvauti valstybių narių, sparčiai tampa realybe. „Europos saugumo ir gynybos sąjungos pagrindai kuriami greitai ir nuosekliai“⁷⁴, - pažymima ataskaitoje. Remiantis saugumo ir gynybos įgyvendinimo planu, 2016 m. lapkričio mėn. užsienio reikalų tarybos išvadose buvo susitarta dėl trijų ESGS prioritetinių sričių: reagavimas į išorės konfliktus ir krizes, sąjungininkų pajėgumų

---

⁷² European Council, „Address by President Donald Tusk to the European Committee of the Regions“, 2017, Brussels <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/10/10/tusk-committee-regions/>> [Žiūrėta 2019 04 13]

⁷³ European Council, „Informal meeting of EU heads of state or government, Malta, 03/02/2017“, <<https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2017/02/03/>> [Žiūrėta 2019 04 13]

⁷⁴ European External Action Service, „European Union Global strategy – 1 year“, 2017, 20

stiprinimas ir ES bei jos piliečių apsauga. Taryba išskyrė trylika užduočių, skirtų ES įgyvendinti deklaruojamą ambicijų lygį.⁷⁵ Išties nagrinėjamu laikotarpiu matomas padidėjęs ryžtas tarp narių siekti pokyčių gynybos integracijos srityje, bet pakankamai didelis skaičius išsikeltų tikslų, po kuriais seka papildomi veiksmai kelia klausimų dėl įgyvendinimo, resursų paskirstymo.

Saugumo ir gynybos įgyvendinimo plane pateiktas platus spektras sričių, kuriose planuojamos tolimesnės veikimo galimybės. ES narės turi rasti bendrą sutarimą dėl pasiūlytų reformų. Vienas iš pirmų dokumente minimų tikslų: Feiros prioritetinių sričių persvarstymas, kuriuo norima įtraukti reikalingus projektus tokius, kaip degalų papildymas ore, (AAR), nuotolinio orlaivių pilotavimo sistemos (RPAS), kibernetinis saugumas, palydovinės komunikacijos (GovStatCom).⁷⁶ Siūlomi pakeitimai išplečia jau esamas Feiros prioritetines kryptis (policijos, teisinės valstybės ir civilinio administravimo sritis)⁷⁷ Siekis išplėsti veikimo galimybes suponuoja pakitusį grėsmių vertinimą ir bandymus sustiprinti BSGP. Veiksmų plane numatoma, kad kitos teikiamos iniciatyvos taip pat turėtų prisidėti prie didesnio saugumo. Dokumente išvardijami klausimai, kuriuos valstybės svarsto, apima svarbias gynybos integracijos sritis: spartus reagavimas į civilines krizes, Europos gynybos agentūros stiprinimas, CARD plėtojimas, civilių ir karinių misijų sinergija, ES kovinės grupės, PESCO, gynybos finansavimo pokyčiai, glaudesnis bendradarbiavimas su šalimis partnerėmis BSGP rėmuose.⁷⁸ Galima pastebėti pakankamai didelį skaičių veikimo planų, tačiau pastarieji nėra suskirstyti prioritetine tvarka, nepateiktas jų įgyvendinimo eiliškumas. Išsikėlus per daug tikslų ir jų neišskirsčius tampa sunkiau susikoncentruoti į prioritetines sritis ir pasiekti greitesnių rezultatų. Resursai padalinami, bet nesutelkiami kelioms svarbiausioms iniciatyvoms. Susidariusią situaciją padeda paaiškinti atlikta kokybinė turinio analizė, kuri parodo dokumentuose išreiškiamą abejonę, susirūpinimą dėl iškeltų tikslų įgyvendinimo, numatomų nesutarimų, nuomonių išsiskyrimo.

Pirmųjų metų ESGS ataskaitoje pabrėžiama, kad toliau dirbama dėl integruoto veikimo iškilus krizėms ar konfliktams. Dokumente šiuo klausimu kalbama tik apie derinimo proceso eigą: „vystome“, „tarpininkaujame“ įgyvendinant saugumo sektoriaus reformą. Siekiama formuoti bendrą požiūrį, gerinti „išorinių ir vidinių iniciatyvų suderinamumą“, tobulinti komunikacinius kanalus tarp institucijų, ES narių.⁷⁹ Pirmus strategijos gyvavimo metus reiktų įvardyti kaip užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo pradžią, kai derinamos veiksmų plano detalės. Bendrai vertinant pasiektas nemažas progresas, bet yra sričių, kur dar ieškoma bendro sutarimo tarp valstybių. Antrųjų metų ataskaitoje įvardijamas reformų tęstinumas, tačiau išskiriami ir kylantys iššūkiai: nuoseklumo išlaikymas tarp

---

⁷⁵ Ten pat, 20, 21

⁷⁶ Council of the European Union, „Implementation plan on security and defence“, Brussels, 2016, 19
<https://ec.europa.eu/sites/eeas/files/eugs_implementation_plan_st14392.en16_0.pdf> [Žiūrėta 2019 05 09]

⁷⁷ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl civilinės krypties BSGP stiprinimo“, 2018, Briuselis, 6
<<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9288-2018-INIT/lt/pdf>> [Žiūrėta 2019 03 28]

⁷⁸ Council of the European Union, „Implementation plan on security and defence“, Brussels, 2016, 19-20, 26-31

⁷⁹ European External Action Service, „European Union Global strategy – 1 year“, 2017, 17, 25

pradėtų skirtingų iniciatyvų, patikimumo užtikrinimas įgyvendinant priimtus įsipareigojimus, konkrečių veiksmų vykdymas remiantis sudarytu planu.⁸⁰ Nuoseklumas, patikimumas ir sklandus iniciatyvų įgyvendinimas – sritys, kurios reikalauja daugiausiai pastangų, norint pasiekti strategijoje užsibrėžtus tikslus.

Apibendrinant paskutinių metų pasiekimus, teigiama, kad Globalios strategijos potencialas nėra pilnai išnaudotas, pradėti darbai yra tęsiami. „Nėra laiko susitaikyti su esama situacija“, „skatinsime tolimesnį įgyvendinimą“, „įtvirtinsime ir saugosime savo pasiekimus“⁸¹, – rašoma dokumente. J. C. Junckerio metinėse kalbose taip pat matomas siekis užtikrinti reformų tęstinumą. Metiniame pranešime 2016 m. Europos Komisijos prezidentas nevengė kritikuoti atsiradusio susiskaldymo tarp šalių: „dar niekada nemačiau tiek mažai bendrumo tarp valstybių narių. Tiek mažai sričių, kuriose jos sutinka dirbti išvien“, „dar niekada negirdėjau, kad tiek daug vadovų kalbėtų vien apie savo vidaus problemas, o Europą minėtų tik lyg tarp kitko“.⁸² „Briuselyje garsiai ištarti „taip“, o namuose apsimesti nedalyvavus priimant bendrus sprendimus, yra nesuprantama, nelogiška ir nenuoseklu“, – Europos Komisijos vadovas tokią retoriką traktuoja kaip žmonių apgaudinėjimą, kurie yra pavargę nuo institucijų kivirčių.⁸³

Kituose metiniuose pranešimuose išlieka bendradarbiavimo akcentavimas gynybos srityje, bet taip pat parodoma ir pasiekta pažanga: „horizonte jau matyti naujas Europos gynybos fondas, nuolatinis struktūrinis bendradarbiavimas gynybos srityje“.⁸⁴ Politikas ragina parodyti, kad Europa pajėgi įveikti skirtumus tarp Šiaurės ir Pietų, Rytų ir Vakarų, kairės ir dešinės. Europa pernelyg maža, kad dalytųsi į dvi, o paskui į keturias. Anot J. C. Junckerio, ginčų tarp vyriausybių ir institucijų vis daugėja, bet poleminės ir neretai įžeidžios kalbos neleidžia Europai judėti į priekį.⁸⁵ Išryškėja kelios probleminės sritys įgyvendinant strategiją: kyla sunkumų išlaikant nuoseklumą, užtikrinant patikimumą ir sklandų iniciatyvų vykdymą. Didelis pasiūlymų, projektų skaičius rodo, kad nėra aišku, kiek iniciatyvų pavyks įgyvendinti, todėl pateikiama daugiau norit apsidrausti, numatoma, kad dalis iniciatyvų gali atkristi, nesulaukti šalių pritarimo. Iš vyraujančios retorikos matomas egzistuojantis neužtikrintumas, raginimas susitelkti ir rasti konsensuą. Šiuo atveju siekis apsidrausti ir įtraukti daugiau iniciatyvų atrodo kaip racionalus sprendimas, padedantis išvengti labai prasto strategijos įgyvendinimo.

---

⁸⁰ European External Action Service, „European Union Global strategy – 2 year“ 2018, 17

⁸¹ Ten pat, 17

⁸² Europos Komisija, Brošiūra, skirta Sąjungos padėčiai 2016m.: oficiali pranešimo redakcija, ketinimų raštas ir kt.“, Briuselis, 2016, 6

⁸³ Ten pat, 55

⁸⁴ Europos Komisija, „Komisijos pirmininko Jeano-Claude'o Junckerio Pranešimas apie Sąjungos padėtį 2017 m.“, Briuselis, 2017, 7

⁸⁵ Europos Komisija, „Sąjungos padėtis 2018 m. Europos suverenumo valanda 2018 m. pranešimas apie Sąjungos padėtį“, Briuselis, 6

Per savo metinius pranešimus Europos Komisijos pirmininkas pateikia ir naujų pasiūlymų, kurie siejasi su strategijoje iškeltais tikslais. 2017 m. pranešime J. C. Junckeris teigia, kad reikia sparčiau priimti užsienio politikos sprendimus. „Noriu, kad valstybės narės apsvarstyty, kurie užsienio politikos sprendimai galėtų būti priimami kvalifikuota balsų dauguma, o nebe vienbalsiai“, – savo įžvalgas pateikia politikas, pridurdamas, kad pasikeitusi tvarka leistų veiksmingiau dirbti, padidinti Europos reikšmę pasaulyje.⁸⁶ 2018 m. metinėje kalboje Europos Komisijos pirmininkas kartoja teiktą pasiūlymą, mini būtinybę kalbėti vienu balsu. Politikas įvardija vienos valstybės narės teisę paprieštarauti sprendimams, o susidariusią situaciją laiko nenormalia, kai Europa yra priversta tylėti ir negali garsiai išsakyti savo pozicijos tokiais klausimais, kaip Kinijos žmogaus teisių pažeidimų pasmerkimas, ginklų embargo atnaujinimas Baltarusijai, sankcijos Venesuelai.⁸⁷ Antrus metus iš eilės minimas kvalifikuotos daugumos pasiūlymas rodo, kad sutarimo ir ženklus proveržio šiuo klausimu nėra. Vertinant iš Europos Sąjungos perspektyvos, toks sprendimas didintų ES reikšmę pasauliniame lygmenyje, bet iniciatyva sukurtų papildomų apribojimų valstybėms savarankiškai spręsti dėl savo užsienio politikos sprendimų. Kvalifikuotos daugumos balsavimo prieštarą vertinimą galima sieti su neorealizmo teorijoje pabrėžiama santykinė naudų samprata, kuri yra svarbi plėtojant integraciją saugumo ir užsienio politikos srityse. ES valstybėms kvalifikuotos daugumos pasiūlymas nėra vienodai naudingas, mažesnės šalys išvelgia didžiųjų valstybių gaunamą santykinai didesnę naudą dėl turimos įtakos balsavimų baigčiai.

J. C. Junckerio idėja dėl kvalifikuotos daugumos priimant specifinius užsienio politikos sprendimus nesulaukė palaikymo iš F. Mogherini. ES vyriausioji užsienio reikalų įgaliotinė nemato vienbalsiškumo problemos priimat išvadas: „jei vertintume tris ministrų lygio susitikimus, kuriems aš pirmininkauju, per beveik keturis metus niekada neturėjome problemų priimant sprendimus“. F. Mogherini pažymėjo, kad problemų kyla kitose srityse, kurios nėra jos atsakomybė.⁸⁸ Toks pareiškimas suponuoja vieningų nuostatų nebuvimą pačioje ES institucijoje. Tarp šalių sutarimo taip pat nėra. Jei Prancūzija ir Vokietija į šį pasiūlymą žiūri palankiai, tai mažesnės valstybės skeptiškai vertina iniciatyvą. Airijos užsienio reikalų ministras Simon Coveney akcentuoja, kad daugeliui valstybių narių vienbalsiškumas yra svarbus. Baiminamasi, kad priešingu atveju didžiųjų valstybių balsai nulems tolimesnę sprendimų eigą. Anot jo, ypač turėtų susirūpinti neutralios šalys tokios, kaip Airija, Švedija, Austrija, Suomija, kurios turi būti „labai atsargios“ vykdam užsienio politiką ir

---

⁸⁶ Europos Komisija, „Komisijos pirmininko Jeano-Claude'o Junckerio Pranešimas apie Sąjungos padėtį 2017 m.“, Briuselis, 2017, 7

⁸⁷ Europos Komisija, „Sąjungos padėtis 2018 m. Europos suverenumo valanda 2018 m. pranešimas apie Sąjungos padėtį“, Briuselis, 11

⁸⁸ EEAS, „Remarks by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the press conference following the Foreign Affairs Council“ <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/48471/remarks-high-representativevice-president-federica-mogherini-press-conference-following_en> [Žiūrėta 2019 03 28]

sprendžiant karinius klausimus.⁸⁹ Europos Komisijos pirmininko inicijuotas pasiūlymas mažesnėms šalims neatrodo, kaip skatinantis didesnę įtraukimą, konsensuso ieškojimą. Valstybių asmeniniai interesai, susiformavusios nuostatos išlieka svarbios, todėl ženkliam suvereniteto sumažėjimui mažai tikėtina, kad būtų pritarta net ir prastėjant saugumo aplinkai.

Nesėkmingą tolimesnę vystymą galima matyti ir plėtojant Europos žvalgybos padalinio projektą. J. C. Junckeris priminė savo 2017 m. pranešime, kad trūksta priemonių greitai veikti tarpvalstybinių terorizmo grėsmių atvejais, todėl reikia naujos institucijos, kuri užtikrintų žvalgybų tarnybų ir policijos dalijimąsi informacija, susijusia su teroristais ir užsienio kovotojais.⁹⁰ Šiai idėjai pritaria E. Macronas, kuris savo kalboje apie Europos ateitį išreiškia norą, kad būtų sukurta „Europos žvalgybos akademija“. Anot Prancūzijos prezidento, dalijantis informacija ir atliekant bendrus mokymus pavyktų sustiprinti ryšius tarp valstybių.⁹¹ „Akademija“ žodžio panaudojimas vietoj agentūros, padalinio ar institucijos rodo E. Macrono atsargumą šiuo klausimu, siekį išvengti išankstinio neigiamo nusistatymo ir prieštaringų vertinimų iš kitų narių, nes pasiūlymas reikalauja kardinalaus saugumo nuostatų pasikeitimo. Tokioms permainoms valstybės nėra linkusios. Viena iš jų – Vokietija, kuri nepritaria Europos žvalgybos agentūros sukūrimui, argumentuodama, kad toks sprendimas sumažintų efektyvumą ir nesukurtų pridėtinės vertės. „Žvalgyba yra geriau organizuojama nacionaliniu lygmeniu“, – pabrėžė Vokietijos federalinės žvalgybos tarnybos vadovas Bruno Kahlas.⁹² Išsakytas vertinimas reiškia vyraujančią supratimą apie išskirtinai valstybėms priklausančią sritį, todėl žvalgybai priskiriamas nacionalinis lygmuo.

Vertinant visas tyrimo laikotarpiu nagrinėjamas Europos Sąjungos Tarybos pateiktas išvadas bendras žvalgybos padalinio projektas neminimas. Dokumentuose užsimenama tik apie aktyvesnę įsitraukimą sudarant „palankesnes sąlygas teikti papildomą žvalgybinę paramą ES“. Labiau koncentruojamasi į hibridines grėsmes, aktualios informacijos keitimąsi, kuris pasireiškia „informuotumu apie padėtį“. Iniciatyvos, susijusios su žvalgyba, lieka diskusijų lygmenyje. „Vėl svarstys šį klausimą“,⁹³ „vėl nagrinės šį klausimą“⁹⁴, – ne vieną kartą skirtingose išvadose kartojamas

---

⁸⁹ „Handelsblatt“, „European leaders lukewarm about EU’s simple majority foreign policy“ <<https://www.handelsblatt.com/today/politics/veto-rights-european-leaders-lukewarm-about-eus-simple-majority-foreign-policy/23583508.html?ticket=ST-1218987-FO4KE5m9hthVPwqDgcZ7-ap6>> [Žiūrėta 2019 03 28]

⁹⁰ Europos Komisija, „Komisijos pirmininko Jeano-Claude’o Junckerio Pranešimas apie Sąjungos padėtį 2017 m.“, Briuselis, 2017, 7

⁹¹ „Ouest France“, „Sorbonne speech of Emmanuel Macron“, <<http://international.blogs.ouest-france.fr/archive/2017/09/29/macron-sorbonne-verbatim-europe-18583.html>> [Žiūrėta 2019 03 28]

⁹² „Politico“, „Germany rejects creating European intelligence agency“ <<https://www.politico.eu/article/germany-rejects-creating-european-intelligence-agency/>> [Žiūrėta 2019 03 23]

⁹³ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2017 m. lapkričio 13 d.)“, Briuselis, 10

⁹⁴ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją 2017 m. gegužės 18 d.“, Briuselis, 4

svarstymo procesas. Žvalgybos klausimai mažai plėtojami, naujausiose Tarybos išvadose buvo įtrauktas jų aptarimas.

Svarbu pastebėti, kad iš esmės saugumo ir gynybos sampratą keičiantys pasiūlymai yra dažnai atmetami, nesulaukia šalių palaikymo. Galima daryti prielaidą, kad pokyčių tikimybė didesnė, kai pateiktos iniciatyvos yra labiau orientuotos į veikimą nacionaliniu pagrindu ir ne taip radikaliai keičia nusistovėjusią saugumo ir gynybos sampratą.

5.1. ES narių bendri susitarimai

Per mažiau nei trejų metų laikotarpį nuo Globalios strategijos patvirtinimo dalies pasiūlymų plėtojimas nebuvo pradėtas, bet yra nemažai projektų, kuriuos įgyvendinant pasiektas ženklus progresas. Bendrai vertinant matomas pakankamai spartus asignavimų didėjimas saugumo, gynybos ir išorinės politikos vykdymui.

The Multiannual Financial Framework 2021-2027

	EU27 allocations in 2020 (multiplied sevenfold to reflect the total envelope for 2014-2020)	2021-2027 (in billion euro)	% change from EU allocations for 2020
Horizon Europe	81	98	+20%
Cohesion Policy	397	373	-6%
Common Agricultural Policy	383	365	-5%
Connecting Europe Facility	27	31	+15%
Investments — InvestEU Fund	-	15	n.a(*)
Digital	15	27	+81%
Space	13	16	+24%
EMU Reform Support Programme	0.5	25	+4757%
Erasmus+	19	30	+62%
European Solidarity Corps	1	1	+23%
Migration and Border Management	13	33	+147%
Security	2	4	+76%
Defence	2	20	+992%
External Policy	101	123	+22%

Šaltinis: European Commission, „State of the Union 2018 brochure“

<https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-brochure_en.pdf> [Žiūrėta 2019 05 09]

Lyginant suplanuotą besibaigiančio ES biudžeto finansavimą su numatomu 2021-2027 metų biudžeto finansavimu, pastebimas 76 proc. didėjimas saugumo srityje, 992 proc. didėjimas gynybos srityje. Duomenys rodo, kad ES reaguoja į kylančias saugumo problemas, todėl atitinkamai skiria lėšų gynybai. Nors biudžetas dar tik bus svarstomas Europos Komisija teikia numatomus asignavimus atsižvelgdama į vyraujančias valstybių nuostatas. Mažėjantis stabilumas, besikeičianti tarptautinė struktūra skatina keisti asignavimų dydžius.

5.1.1. PESCO

Valstybės yra linkusios ne tik didinti gynybos ir saugumo finansavimą, bet ir ieškoti bendro veikimo galimybių. Kaip vieną iš sėkmingai plėtojamų iniciatyvų galima įvardinti PESCO susitarimą. Pirmų metų ES Globalios strategijos ataskaitoje akcentuojama, kad pavyko patvirtinti projektą, kuris leidžia norinčioms ir galinčioms narėms priimti labiau saistančius bendrus įsipareigojimus. PESCO pasižymi savo „įtraukimo“ galimybėmis, „ambicingumu“, „atvirumu“ visoms norinčioms valstybėms narėms prisiimti būtinus įsipareigojimus ir atitikti sutartus kriterijus.⁹⁵ Antrųjų metų ataskaitoje minimas tolimesnis PESCO plėtojimas: pradėta vykdyti 17 projektų nuo jūrų saugumo iki kibernetinio greitojo reagavimo, siekiama bendradarbiavimo organizuojant bendrus karinius mokymus ir pratybas, sklandaus sprendimų priėmimo. Išskiriamas karinis mobilumas, kuris didintų ES saugumą, sukurtų galimybes greičiau reaguoti atsiradus krizinei situacijai. Projektas vystomas kaip karinio Šengeno idėja, leisianti užtikrinti sklandų karių ir transporto judėjimą Europoje, kelių ir geležinkelių pritaikymą kariniam transportui.⁹⁶ Antrųjų metų ataskaitoje daugiau konkretumo, įvardijami pradėti vykdyti projektai, jų tikslai, pridėtinė vertė, kurią sukurs saugumo ir gynybos srityje. Valstybėms pavyko susitarti dėl PESCO tolimesnio įgyvendinimo, pradėti pirmieji žingsniai plėtojant projektą. Tai reiškia, kad ES narėms projekto koncepcija atrodė priimtina, atitiko jų interesus, gaunamos naudos pasiskirstymo kriterijus. Nors egzistuoja anarchinė tarptautinė sistema, šalys, patirdamos išorinę grėsmę, yra linkusios ieškoti konsensuso, kooperuotis ir siekti bendrų tikslų. Vis dėlto kiekviena valstybė atsižvelgia į savo asmeninius interesus, atlieka skaičiavimus, vertina, kokie sprendimai yra palankiausi, kokią santykinę naudą gaus kitos šalys.

PESCO atitinka Europos Sąjungos Globalioje strategijoje keliamą aukštą ambicijų lygį ir strateginės autonomijos tikslus. Į projektą įtrauktas gairėse numatytas savanoriškumo derinimas su realiais įsipareigojimais gynybos srityje. Strategijoje akcentuotas „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“ procesų derinimas yra taikomas įgyvendinat PESCO, kai valstybės pačios gali rinktis projektus, ambicijų lygį, įgyvendinimo kryptį, siūlyti programines nuostatas.⁹⁷ Veiksmų įgyvendinimo plane nuolatinis struktūruotas bendradarbiavimas apibūdinamas kaip „įtraukiantis“, atsižvelgiantis į „norinčių“ valstybių interesus, išlaikantis potencialą kurti „labiau saistančius įsipareigojimus“.⁹⁸ Kiekviena šalis atskirai sprendžia, kokį ambicijų lygį pasirinks ir kokius nustatytus kriterijus įsipareigos pasiekti. Projektas išsiskiria savo lanksčiomis dalyvavimo galimybėmis, didesne pasirinkimų įvairove. Žodis „lankstumas“ dažnai minimas strategijoje,

⁹⁵ European External Action Service, „European Union Global strategy – 1 year“, 2017, 22, 23

⁹⁶ European External Action Service, „European Union Global strategy – 2 year“ 2018, 6, 7

⁹⁷ „Shared vision, common action: a stronger Europe. A Global strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy“, 2016, 19, 31, 46

⁹⁸ Council of the European Union, „Implementation plan on security and defence“, Brussels, 2016, 29, 30

veiksmų plane, informaciniuose pranešimuose, kuriuose teigiama, jog PESCO leis sukurti daugiau lankstumo vykdant ES bendrą saugumo ir gynybos politiką. „Lanksti kooperacija“, „lankstus instrumentas, struktūra“⁹⁹, – paprastai tokie vyrauja apibūdinimai apie vykdomą projektą.

Europos Sąjungos tarybos išvadose PESCO apibūdinamas kaip „įtraukus“ nuolatinis struktūruotas bendradarbiavimas, grindžiamas valstybių narių teikiamu indėliu. Taryba akcentuoja, kad bendradarbiavimas turėtų būti „atviras“ visoms valstybėms narėms, pageidaujantioms prisiimti saistančius įsipareigojimus.¹⁰⁰ 2017 metų lapkričio 13 dienos išvadose šalių sutikimas dalyvauti projekte vertinamas kaip „istorinis žingsnis pirmyn Europos saugumo ir gynybos labui“. Pabrėžiama, kad valstybės teiks savo nacionalinius įgyvendinimo planus, kuriuose būtų apibrėžti jų gebėjimai vykdyti prisiimtus įsipareigojimus.¹⁰¹ Formuluojamose nuostatos šalims leidžia pačioms rinktis specializacijos kryptį, įvertinti turimus pajėgumus ir nuspręsti, kokias sritis jos norėtų plėtoti. Sudaromos galimybės šalims inicijuoti atskirus projektus atsižvelgiant į nacionalinius poreikius ir nusistatyti tikslus, kuriuos sieks įgyvendinti. Siūlomų sąlygų palankumą galima vertinti per santykinės naudos apibrėžimą, kai valstybėms yra linkusios pritarti projektui dėl visų dalyvaujančių šalių santykinai panašios gaunamos naudos ir galimybės pritaikyti pajėgumų plėtojimą savo asmeniniams poreikiams.

Išvadose pažymima, jog visi pajėgumai sukuriama vykdoma nuolatinę struktūruotą bendradarbiavimą, toliau priklausys valstybėms narėms ir jos juos valdys. Dalyvaujančios šalys turi vieną pajėgų rezervą, kurį gali naudoti kituose kontekstuose. Naujos bendradarbiavimo pastangos kuriamos akcentuojant dalyvaujančių šalių „atsakomybę“ ir „kompetenciją gynybos srityje“¹⁰². Matomas siekis išlaikyti gynybos plėtojimą nacionalinių valstybių prerogatyva, bet taip pat yra derinamos bendradarbiavimo galimybės, didinančios saugumo garantijas.

Naujausiose tarybos išvadose, kurios yra pateiktos duomenų bazėje, palankiai vertinama padaryta pažanga įgyvendinant PESCO per beveik vienus metus nuo patvirtinimo. Rašoma, jog per šį laikotarpį baigta kurti institucinė struktūra, nustatytas veiksmų planas sudarytiems PESCO projektams įgyvendinti. Pateikiama rekomendacija siekti „didesnių saistančių įsipareigojimų“,

---

⁹⁹ European Council briefing, „Implementation of the Lisbon Treaty provisions on the Common Security and Defence Policy“ <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573285/EPRS_BRI%282016%29573285_EN.pdf> [Žiūrėta 2019 03 24]

¹⁰⁰ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją 2017 m. gegužės 18 d.“, Briuselis, 11

¹⁰¹ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2017 m. lapkričio 13 d.)“, Briuselis, 3

¹⁰² Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl pažangos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją saugumo ir gynybos srityje – Tarybos išvados (2017 m. kovo 6 d.)“, Briuselis, 5 <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6875-2017-INIT/lt/pdf>> [Žiūrėta 2019 05 09]

užtikrinti „vykdymo eiliškumą“ ir „konkretesnių tikslų nustatymą“¹⁰³. Nuoseklumo, tikslų išsigryninimo klausimai lieka svarbūs, jų įvardijimas reiškia probleminių sričių konstatavimą, kuris leidžia matyti, kur turėtų būti telkiamos didesnės pastangos. Nors projektas, paremtas lanksčiu ir savanorišku veikimu, apsunkina ambicingų tikslų siekimą, tarptautinė struktūra daro teigiamą įtaką plėtojimui.

Verta pastebėti, jog nuolatinio struktūruoto bendradarbiavo vykdymo ir įgyvendinimo principai atitiko daugelio valstybių narių politines nuostatas, interesus. PESCO yra vienas iš pavyzdžių, iliustruojantis savanoriškumo principo veikimą teigiama linkme, kai nėra primetamos kitų suderintos nuostatos, įvedami konkretūs apribojimai, kai negalima rinktis įsipareigojimo lygio.

5.1.2. Karinis mobilumas

Kita politinė iniciatyva yra karinis mobilumas, kuris patenka į PESCO vykdomų projektų sąrašą, bet labiau išskiriama kaip atskira sritis, galinti ženkliai padidinti bendrą saugumą Europoje. Karinio mobilumo plėtojimas neabejotinai reikalauja bendro visų ES narių sutarimo. Apie projektą, kaip atskirą iniciatyvą, nebuvo kalbama nei ES Globalioje strategijoje, nei pirmųjų metų ataskaitoje. Strategijoje užsimenama, kad stipri Europos Sąjunga reikalauja investicijų į visas užsienio politikos sritis nuo tyrimų ir klimato kaitos iki infrastruktūros ir mobilumo, labiau akcentuojami greitojo reagavimo klausimai.¹⁰⁴ Antrųjų metų ataskaitoje karinio Šengeno idėja įgauna formą, išskiriama jos svarba ir aktualumas šiandieniam pasaulyje. Pagrindinis tikslas yra gerinti gebėjimus greičiau reaguoti krizių atveju, sudaryti sklandžias sąlygas karių ir transporto judėjimui visame žemyne, užtikrinant, kad Europos kelių ir geležinkelių tinklai būtų tinkami kariniam transportui. Pakeitimai padėtų išvengti situacijų, kai karinė įranga ir kariai turėtų laukti ilgus patikrinimus prie sienų ar užstrigtų bendrame transporto sraute. Karinis mobilumas galėtų būti taikomas ir NATO kontekste,¹⁰⁵ todėl neapsiribojama vien tik ES formatu. Tokiu būdu siekiama sulaukti plataus pritarimo ir išplėsti projekto teikiamą naudą.

Europos Komisijos 2016 m. parengtame gynybos veiksmų plane identifikuojamos karinio mobilumo probleminės sritys, kurios turėtų būti sprendžiamos įgyvendinant priimtą strategiją. Kaip vienos iš svarbiausių trukdžių išskiriamos skirtingos licencijavimo sistemos Europoje. Platus bendrųjų judėjimo licencijų spektras, skirtingas nacionalinių valstybių reikalavimų taikymas ir

---

¹⁰³ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2018 m. lapkričio 19 d.)“, Briuselis, 4, 5 <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13978-2018-INIT/lt/pdf>> [Žiūrėta 2019 05 09]

¹⁰⁴ European External Action Service, „Shared vision, common action: a stronger Europe. A Global strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy“, 2016, 44

¹⁰⁵ European External Action Service, „European Union Global strategy – 2 year“, 2018, 7

išimčių gausa.¹⁰⁶ Analizuojant dokumentus, išleistus po patvirtinto veiksmų plano, galima pastebėti kryptingą darbą šalinant esančius trūkumus ir vykdant strategijoje iškeltus tikslus.

Karinio mobilumo plėtojimas plačiau yra aptariamas Europos Sąjungos Tarybos išvadose. 2017 m. lapkričio mėnesį paskelbtame dokumente Taryba išreiškė paramą paskelbtam bendram vyriausiojo įgaliotinio ir Komisijos komunikatui, kuriame nurodytos veiksmų kryptys, kurių ES galėtų imtis siekdama palengvinti ir paspartinti karinį mobilumą visoje jos teritorijoje, kuo labiau padidinant ES priemonių civilinių ir karinių aspektų sinergiją. Teigiama, jog padaryta pažanga teikiant veiksmų gaires, kuriose nagrinėjami infrastruktūros, procedūriniai ir reguliavimo klausimai. Išvadose atsižvelgiama į „valstybių narių apibrėžtus karinius poreikius“¹⁰⁷ sudarant palankias sąlygas tolimesniai karinio mobilumo įgyvendinimui. Kitų metų išvadose Taryba pabrėžia, kad karinį mobilumą galima pagerinti tik „visapusiškai dalyvaujant ir įsipareigojant visoms valstybėms narėms“. Projekto plėtojimas grindžiamas gerbiant valstybių narių suverenumą, konstitucinius reikalavimus, sprendimų priėmimą nacionaliniu lygmeniu.¹⁰⁸ Laikantis atitinkamų standartizuotų procedūrų ir atsižvelgiant į nacionalinio sprendimų priėmimo procesą išsikeliamas pirminis tikslas per penkias darbo dienas suteikti tarpvalstybinio judėjimo leidimus įprastai veiklai, įskaitant prašymus dėl leidimo atvykti ir judėjimo leidimo visoms transporto rūšims (sausumos, oro ir jūros) ir aspektams, susijusiems su kariniu judėjimu ir transportavimu. Sutarta palengvinti ir paspartinti ryšių palaikymą, procedūras, sukuriant tvirtą tarpusavyje sujungtų nacionalinių ryšių palaikymo centrų tinklą.¹⁰⁹

Karinio mobilumo veiksmų plane išskiriamos keturios prioritetinės kryptys: teisiniai aspektai, muitinės patikros, kariniai reikalavimai, įskaitant su infrastruktūra susijusius karinius standartus, tarpvalstybinio judėjimo leidimai. Pirmasis ir vienas iš svarbiausių darbų nurodomas sutarimas ir nustatymas karinių reikalavimų, nes skirtingas jų supratimas ir teisiniai neatitikimai apsunkina mobilumą. Pabrėžiama, kad politinė iniciatyva reikalauja „plataus ES narių institucijų įsitraukimo“, neapsiribojant vien tik Krašto Apsaugos ministerijomis.¹¹⁰ Valstybės turi įsitraukti į visą procesą, dėti daug pastangų, kad būtų galima pasiekti norimų rezultatų. Reikalingas tarpusavio pasitikėjimas,

---

¹⁰⁶ European Commission, „European defence action plan: communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and social committee and the committee of the regions, Brussels, 2016, 14-15

¹⁰⁷ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2017 m. lapkričio 13 d.)“, Briuselis, 7

¹⁰⁸ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2018 birželio 25)“, Briuselis, 5-6 <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10246-2018-INIT/lt/pdf>> [Žiūrėta 2019 05 09]

¹⁰⁹ Ten pat, 6-7

¹¹⁰ European Commission, „Joint Communication to the European Parliament and the Council on the Action Plan on Military Mobility“, Brussels, 2018, 2, 3 <https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/2018-military_mobility_action_plan.pdf> [Žiūrėta 2019 05 03]

bendras sutarimas ir pasiryžimas plėtoti politinę iniciatyvą, kuriai būtinas glaudus bendradarbiavimas.

F. Mogherini kalbėdama apie karinį mobilumą, teigė, jog buvo įsteigti pirmieji du projektai: tarpvalstybinis judėjimų leidimas ir muitinės karinių reikalavimų suderinimas. Įgyvendinus minėtas politines iniciatyvas, numatomas kitas etapas – Europos Komisija investuos į infrastruktūrą, kurią reikės atnaujinti transeuropiniame transporto tinkle. Infrastruktūros atnaujinimui vyriausioji įgaliotinė teikia pasiūlymą ES biudžete skirti papildomus 6,5 mlrd. užtikrinant strateginės svarbos infrastruktūrą, kuri atitiktų karinius poreikius.¹¹¹ F. Mogherini kalboje karinis mobilumas apibūdinamas kaip „kolektyvinis veiksmas“ kylantis iš „bendros vizijos“, grindžiamas valstybių narių „vienybe“ ir sulaukiantis struktūruotame bendradarbiavime dalyvaujančių „visų 25 ES šalių paramos“. Politikė ne kartą akcentavo, kad karinis mobilumas teikia naudą tiek Europos Sąjungai, tiek NATO: „stipresnė ES daro stipresnę NATO, kaip ir stiprus NATO daro stipresnę ES“. Vyriausioji užsienio reikalų įgaliotinė tvirtina, kad yra glaudžiai bendradarbiaujama su NATO, vykdomos konsultacijos dėl karinio mobilumo plėtojimo.¹¹² Platus projekto pritaikymas, NATO įtraukimas ir galimybė panaudoti karinį mobilumą ne tik ES formatu skatina valstybes pritarti politinei iniciatyvai. Dviejų institucijų bendradarbiavimas prisideda prie palankesnio požiūrio, nes ES karinė integracija matoma NATO kontekste, tokiu būdu pavyksta išvengti didesnių prieštaravimų dėl galimo dubliavimo, aljanso silpninimo ar nenoro plėtoti ES gynybos politikos.

Vertinant projekto pradėtą įgyvendinimą, matomi teigiami pirmieji žingsniai. Paskutinėse duomenų bazėje pateiktose Tarybos išvadose įvardijami konkretūs pasiekimai. Galutinai parengti veiksnių plane išskirti kariniai reikalavimai, užtikrinantys karinį mobilumą ES ir už jos ribų. Suformuotas ES valstybių narių nacionalinis indėlis, sudaryti tolimesni veiksmai, kuriuose atspindėti NATO bendrieji kariniai parametrai.¹¹³ Nors projektas galėtų būti plėtojamas greičiau, matomi teigiami pokyčiai. Tęsiant nuoseklias pastangas, išlaikant glaudų bendradarbiavimą su NATO ir atsižvelgiant į kiekvienos dalyvaujančios valstybės karinius poreikius tikėtinas tolimesnis bendras sutarimas ir karinio mobilumo įgyvendinimas. Pasiekus iniciatyvos keliamus tikslus, atsirastų galimybė reaguoti greičiau krizių metu ES viduje ar netolimoje kaimynystėje, padidėtų šalių saugumas ir gynybinis potencialas, pašalinus esamas karių ir transporto judėjimo kliūtis.

---

¹¹¹ European External Action Service, „Keynote speech by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the Symposium "Military Mobility – Key to European Security“, <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/46052/military-mobility-%E2%80%93-key-european-security_en> [Žiūrėta 2019 04 15]

¹¹² Ten pat

¹¹³ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2018 m. lapkričio 19 d.)“, Briuselis, 12

5.1.3. Koordinuota metinė gynybos apžvalga (CARD)

Koordinuotą metinę gynybos apžvalgą taip pat galima priskirti prie valstybių tarpusavio santykių faktoriaus. ES narėms nesutarus dėl projekto formato, rekomendacinio pobūdžio gynybos apžvalga būtų sunkiai įmanoma. Pirmieji siūlymai ir siekiami tikslai pateikti ES Globalioje strategijoje. „Nacionalinių gynybos planavimo ciklą ir pajėgumų vystymo laipsniška sinchronizacija ir tarpusavio derinimas gali sustiprinti gynybos integraciją“¹¹⁴, – rašoma dokumente.

Pirmosiose ES Tarybos išvadose dėl Globalios strategijos įgyvendinimo išreiškiamas pritarimas dėl politinės iniciatyvos formato. Taryba pabrėžė, kad metinė suderinta peržiūra gynybos srityje turėtų būti „įgyvendinama savanorišku pagrindu“ ir „visapusiškai atsižvelgiant į valstybių narių prerogatyvas bei įsipareigojimus gynybos srityje“. Išvadose rašoma, jog CARD turi atitikti šalių „gynybos planavimo procesus“, remtis „pajėgumų prioritetais“, dėl kurių susitarta ES Pajėgumų plėtojimo plane.¹¹⁵ Galima daryti prielaidą, kad iškeltos sąlygos ir projekto pobūdis atitiko valstybių lūkesčius, nes 2017 m. gegužės mėnesį ES taryba patvirtino CARD iniciatyvos sukūrimą. Koordinuota metinė gynybos apžvalga apibūdinama, kaip ES saugumo ir gynybos projektų pagrindas, apjungiantis visą pajėgumų plėtojimo procesą. CARD leidžia valstybėms pereiti nuo *ad hoc* tarptautinių projektų prie sisteminio ir struktūruoto ES narių gynybos planavimo.¹¹⁶

Tolimesnį politinės strategijos plėtojimą rodo pradėtas suderintos metinės peržiūros gynybos srityje bandomasis patikrinimas. Taryba palankiai įvertino parengtą patikrinimo ataskaitą ir paragino įgyvendinti pateiktas „rekomendacijas“. Išvadose atsižvelgiama į nustatytą vertingą patirtį, todėl susitarta pradėti vykdyti metinę suderintą peržiūrą gynybos srityje kaip atskirą veiklą, pradedant pirmuoju visu šios peržiūros ciklu 2019–2020 m., siekiant pateikti tolesnes „rekomendacijas“ dėl bendradarbiavimo galimybių ir išsamų Europos pajėgumų įvertinimą.¹¹⁷ Vykdomas projektas yra paremtas rekomendacinio pobūdžio ataskaitomis, kurios tiesiogiai neįpareigos valstybių vykdyti pateiktų rekomendacijų. CARD leis šalims matyti save bendrame ES gynybos kontekste, bet valstybės narės pačios priims sprendimus, kokiomis nuorodomis joms palankiausia vadovautis.

Suderintos metinės peržiūros gynybos srityje pagrindinis tikslas yra „savanorišku pagrindu“ sukurti labiau struktūruotą būdą, leisiantį nustatyti valstybių pajėgumus, padidinti politinį matomumą ir ES narių įsipareigojimus.¹¹⁸ CARD projekte siekiama suformuoti bendrą gynybos išlaidų

¹¹⁴ European External Action Service, „Shared vision, common action: a stronger Europe. A Global strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy“, 2016, 21

¹¹⁵ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl pažangos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją saugumo ir gynybos srityje – Tarybos išvados (2017 m. kovo 6 d.)“, Briuselis, 5, 6

¹¹⁶ European Defence Agency, „Coordinated Annual Review on Defence (CARD). Fact Sheet“ <https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2018-11-26-factsheet_card> [Žiūrėta 2019 04 16]

¹¹⁷ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2018 m. lapkričio 19 d.)“, Briuselis, 6

¹¹⁸ European Defence Agency, „Coordinated Annual Review on Defence (CARD)“, <[https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/coordinated-annual-review-on-defence-(card))> [Žiūrėta 2019 04 17]

pasiskirstymo apžvalgą, kurią sudarytų dalyvaujančių valstybių narių „savanoriškai“ pateikiami daugiamečių gynybos planų nacionaliniai tikslai, susiję su gynybos biudžeto metiniu augimu ir išlaidoms, skirtoms tyrimams ir technologijoms.¹¹⁹ Dalis ekspertų kritikuoja tokį savanoriškumo taikymą ir tik rekomendacinių ataskaitų pateikimą be realių įsipareigojimų. Argumentuojama, jog dabartinis principas nesukuria galimybių siekti ambicingų tikslų. Keliamas klausimas, ar savanoriška prieiga atitinka šios dienos politines realijas ir išsikeltus sustiprintos Europos gynybos tikslus.¹²⁰

Nors valstybes saistantys, griežti įsipareigojimai padėtų įgyvendinti daug ambicingesnius tikslus, rasti bendrą tarpusavio sutarimą būtų daug sunkiau. Anksčiau jau minėti pasiūlymai tokie, kaip kvalifikuotos daugumos balsavimas užsienio politikos klausimais ar Europos žvalgybos padalinys nesulaukė pritarimo. Vienas iš galimų aiškinimų – nesudarytos galimybės valstybėms laisvai ir savanoriškai spręsti dėl įsipareigojimų gynybos srityje, rinktis įgyvendinimo pobūdį, kuris atitiktų jų poreikius. Primestos veikimo taisyklės labiau atgraso, verčia skeptiškiau žiūrėti į pateiktus pasiūlymus, kelia daugiau prieštaravimų ir nesutarimų. PESCO, karinio mobilumo, CARD atvejis rodo egzistuojančią riziką, kad projekte dalyvaujančios šalys gali atsisakyti suteikti visus reikiamus duomenis, pasyviai dalyvauti vystomame projekte ar neatsižvelgti į rekomendacijas, bet tarptautinės struktūros pokyčiai, atsiradusios grėsmės skatina valstybes įsitraukti ir glaudžiau bendradarbiauti. Tikėtinas rezultatas gali būti ne toks ambicingas, kokio norima, tačiau geriau mažesni pasiekimai nei išvis jokių.

6. Karinė Technologija

Bendri valstybių narių susitarimai turi potencialą tapti išvystyta karine technologija plačiąja prasme. Tai reiškia, kad ne tik individualių karinių pajėgumų didinimą, modernių ginklų įsigijimą, bet ir gebėjimą sutelkti turimus pajėgumus, operatyviai reaguoti, efektyviai išnaudoti gynybinius resursus ir sugebėti kolektyviai finansuoti brangius projektus. Norint suprasti vykstančius pokyčius gynybos integracijos srityje į tyrimą įtraukiamas trečiasis karinės technologijos faktorius pagal Shiping Tang sisteminę saugumo aplinkos teoriją.

Nagrinėjamo faktoriaus svarba matoma Europos Komisijos veiksmų plane, kai identifikuojamos gynybos pramonės problemos, kurios pasireiškia menku investavimu į gynybos sektoriaus projektus, mažomis bendradarbiavimo galimybėmis. Plane akcentuojama, jog gynybos pramonė yra svarbi ne tik dėl Europos saugumo, bet ir dėl sukuriamos pridėtinės vertės. Gynybos sektoriaus bendra apyvarta sudaro apie 100 milijardų eurų, tiesiogiai ar netiesiogiai šiame sektoriuje

---

¹¹⁹ Ten pat

¹²⁰ Fiott, Daniel. "The CARD on the EU defence table." *European Union Institute for Security Studies*, 2017, 2

dirba apie 1,4 milijono žmonių, todėl daromas ženklus poveikis ekonomikai.¹²¹ Dokumente paskutinių dviejų metų (2014-2015m.) gynybos biudžetų mažėjimas aiškinamas dėl neefektyvaus lėšų panaudojimo. Europos gynybos rinkų susiskaldymas lemia nereikalingą pajėgumų, organizacijų ir išlaidų dubliavimą. Veiksmų plane pastebėta, kad bendrų gynybos įrangos pirkimų dalis sudaro tik 22 proc., o Europai reikia brangių investicijų tokių, kaip nuotoliniu būdu pilotuojamų orlaivių sistemos, palydovinės komunikacijos, autonominės prieigos prie kosmoso, nuolatinio žemės stebėjimo, pajėgumų, užtikrinančių kibernetinį ir jūrų saugumą.¹²² Probleminių sričių įvardijimas leidžia ieškoti galimų sprendimo būdų, kurie skatintų efektyvų ir pažangų karinių technologijų vystymą.

6.1. Europos gynybos fondas

J. C. Junckeris 2016 m. kalboje apie Sąjungos padėtį teigia, kad bendradarbiavimo gynybos srityje stygius Europai kasmet atsieina nuo 25 milijardų iki 100 milijardų eurų. Anot politiko, Europos gynybos pramonei būtina kurti inovacijas, kurios stiprintų gynybinį potencialą. Europos Komisijos pirmininkas pateikia vieną iš sprendimo būdų: „iki metų pabaigos pasiūlysimė Europos gynybos fondą, kuris turėtų suteikti pagreitį moksliniams tyrimams ir inovacijoms“.¹²³ Politinė iniciatyva išskiriama į „tyrimų ir pajėgumų langus“. Tyrimų poreikis nurodomas dėl „inovatyvių technologijų, produktų ir paslaugų gynybos tyrimų“, kurie yra labai svarūs siekiant „apsaugoti gynybos sektoriaus konkurencingumą ir Europos strateginę autonomiją“. Pajėgumų kryptis skirta skatinti bendrą gynybos pajėgumų vystymą, tačiau yra labiau apribota ir suvaržyta. Vystymo galimybės įmanomos tik „valstybių narių sutarimo“ ribose, finansavimas vykdomas apjungiant nacionalines investicijas per ES biudžetą tose srityse, „kur galima“.¹²⁴ „Pajėgumų langą“ sudaro specifiniai projektai, paremti „savanorišku dalyvavimu“ ir skirti vystyti bendriems gynybos pajėgumams. Veiksmų plane formuluojamos dalyvavimo sąlygos pasižymi skirtingų valstybių grupių įsitraukimu į atskirus projektus.¹²⁵ Trijų ar daugiau valstybių grupė galės teikti pačių sudarytą projektą finansavimui gauti.¹²⁶

2017 m. birželį Europos Komisijos pranešime spaudai rašoma, jog Europos gynybos fondas yra oficialiai įsteigiamas, gavus Parlamento ir Tarybos pritarimą. Teigiama, jog fondas paskatins

---

¹²¹ European Commission, „European defence action plan: communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and social committee and the committee of the regions, Brussels, 2016, 3

¹²² Ten pat, 2, 4

¹²³ Europos Komisija, „Brošiūra, skirta Sąjungos padėčiai 2016m.: oficiali pranešimo redakcija, ketinimų raštas ir kt.“, Briuselis, 2016, 19

¹²⁴ European Commission, „European defence action plan.“, 6-7

¹²⁵ Ten pat, 10

¹²⁶ European Commission – Press release, „EU budget: Stepping up the EU's role as a security and defence provider“, Strasbourg, 2017 <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4121_en.htm> [Žiūrėta 2019 04 22]

valstybes nares bendradarbiauti bendrai plėtojant ir išigyjant įrangą, technologijas, pavyzdžiui, sudarys sąlygas investuoti į palydovinį ryšį, dronų technologijas, sraigtasparnius.¹²⁷ Vis dėlto fondo veikimo pobūdis nėra iki galo išgrynintas, egzistuoja skirtingas supratimas, kaip naujas projektas turėtų funkcionuoti. Dalis europarlamentarų išreiškė susirūpinimą, kad fondas nesprenžia struktūrinių Europos gynybos rinkos problemų: susidariusios fragmentacijos, dubliavimų, perteklinių pramonės pajėgumų. Kitų politikų vertinimu fondas turėtų apsiriboti tyrimais ir vystymu, bet ne karinių technologijų finansavimu.¹²⁸ Europos gynybos fondo potencialo išnaudojimą apsunkina Europos Sąjungos sutarties 41 straipsnis, kuris draudžia karinio ar gynybinio pobūdžio operacijų finansavimą iš ES biudžeto.¹²⁹ Bandoma apeiti šį draudimą: F. Mogherini pateikė „Europos taikos priemonės“ pasiūlymą, kuris „padės gerinti ES karinių operacijų finansavimą, stiprins mūsų partnerius“¹³⁰, – pranešime teigė ES užsienio politikos vadovė. Susidariusi situacija rodo, kad efektyviam fondo veikimui bus reikalingos sudėtingos procedūros, kurios gali apsunkinti patį projekto įgyvendinimą.

Bendrai vertinant pats projekto principas sulaukia palaikymo. Europos Sąjungos Globalios strategijos antrųjų metų ataskaitoje minima gynybos projektų finansavimo pradžia. Įsteigta Europos gynybos pramonės plėtros programa leis dar prieš naująjį ES biudžeto ciklą suteikti finansavimą keturiems projektams, orientuotiems į tyrimus gynybos srityje. Numatoma, kad Europos gynybos fondas pradės veikti prasidėjus naujam ES biudžeto ciklui. Naujo mechanizmo sukūrimas laikomas svarbiu žingsniu, padėsiančiu „užtikrinti pasiruošimą rytojaus grėsmėms ir iššūkiams“,¹³¹ tačiau kyla klausimas, ar fondo teikiama nauda nėra pervertinama, kai finansavimas yra apribotas specifiniais reikalavimais, kurie neleidžia imtis priemonių, ženkliai galinčių padidinti bendrus valstybių pajėgumus.

Ginklų finansavimas Europos Sąjungos formatu yra jautri tema, ypač šalims, turėjusioms istorinių politinių neramumų, žmogaus teisių pažeidimų. Šis klausimas ministrų lygmeniu nebuvo iki galo išdiskutuotas, istoriškai neutralios šalys gali būti nelinkusios pritarti, o norint patvirtinti pasiūlymą reikia visų valstybių narių sutikimo. F. Mogherini ES nares bando įtikinti kalbėdama apie „sudėtingą padėtį pasaulyje“, „didesnę Europos Sąjungos atsakomybę ir vaidmenį pasaulinėje

---

¹²⁷ European Commission – Press release, „A European Defence Fund: €5.5 billion per year to boost Europe's defence capabilities“, Brussels, 2017 <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1508_en.htm> [Žiūrėta 2019 04 22]

¹²⁸ „Euractiv“, „European Defence Fund talks reveal rift over EU's defence future“, 2019 <<https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/european-defence-fund-talks-reveal-rift-over-eus-defence-future/>> [Žiūrėta 2019 04 22]

¹²⁹ Europos Sąjungos Sutarties suvestinė redakcija – bendrosios nuostatos, susijusios su sąjungos išorės veiksmais, ir konkrečios nuostatos, susijusios su bendra užsienio ir saugumo politika - 2 skyrius: Konkrečios nuostatos dėl bendros užsienio ir saugumo politikos - 1 skirsnis: Bendrosios nuostatos - 41 straipsnis, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:12008M041&from=EN>> [Žiūrėta 2019 04 19]

¹³⁰ European Commission – Press release, „EU budget: Stepping up the EU's role as a security and defence provider“, Strasbourg, 2017 <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4121_en.htm> [Žiūrėta 2019 04 22]

¹³¹ European External Action Service, „European Union Global strategy – 2 year“, 2018, 6, 7

arenoje“.¹³² Verta pastebėti, kad kintanti regioninė, tarptautinė padėtis daro teigiamą įtaką priimamiems sprendimams gynybos srityje, bet pamatinės saugumo nuostatos ES atžvilgiu išlieka, todėl karinės technologijos vystymas yra labiau apribotas, sunkiau plėtojamas.

Europos Sąjungos Tarybos išvadose dėl Globalios strategijos įgyvendinimo Europos gynybos fondo projektas vertinamas palankiai, pritarta politinės iniciatyvos įsteigimui. Analizuojant paraleliai siūlomą Europos taikos priemonę, dokumentuose nėra naudojami žodžiai, kurie reikštų vieningą Tarybos pritarimą ar palankų vykdomų procesų vertinimą. Išvadose atkreipiamas dėmesys į Europos Komisijos įvardijamą naudą: priimtas pasiūlymas galėtų didinti Sąjungos gebėjimą išsaugoti taiką, užkirsti kelią konfliktams ir sustiprinti tarptautinį saugumą.¹³³ Vis dėlto Taryba įtraukia būtinas sąlygas ir reikalavimus tolimesniam politinės iniciatyvos vystymui: siūlomą Europos taikos priemonės (ETP) valdymu turi būti „visiškai gerbiamas valstybių narių savarankiškumas ir jų pagrindinis vaidmuo bendros užsienio ir saugumo politikos srityje“. Nurodoma, kad pagal Europos Sąjungos sutartį kiekvieno veiksmo pagal ETP finansavimui reikėtų priimti išankstinį Tarybos sprendimą.¹³⁴ Taip pat išvadose pateikiamos pastabos dėl poreikio didinti veiksmų koordinavimą tarpusavyje ir su kitomis ES biudžete numatytais išorės priemonėmis, jų suderinamumą ir papildomumą. Taryba pabrėžia, kad stiprinant ES partnerių pajėgumus reikia „visapusiškai pasinaudoti galimybėmis pagal ES biudžetą“.¹³⁵ Pastaroji dokumento ištrauka reiškia siekį išlaikyti labai nepakitusią dabartinę praktiką, kai nėra per daug išplečiamos galimybės finansuoti karines operacijas apeinant tiesioginį finansavimą iš Europos Sąjungos biudžeto ir taikomus reikalavimus lėšų skirstymui.

Išvadose dėl ETP siūloma „tęsti darbą ir pateikti konkrečių rekomendacijų dėl siūlomos priemonės“, ypatingą dėmesį skiriant „įvertintiems poreikiams, įskaitant finansinius poreikius“, politinę iniciatyvą plėtoti „gerbiant valstybių narių vaidmenį siūlomos priemonės valdyme“.¹³⁶ Dokumentuose galima išvėlyti tebevykstančias diskusijas tarp valstybių narių dėl tolimesnio ETP plėtojimo: „finansavimo aspektų klausimas toliau bus svarstomas“, atsižvelgiant į išorės finansavimo priemonių „suderinamumo būtinybę“. Prašoma atitinkamų Tarybos parengiamųjų organų tęsti darbą, bet „prireikus pasiūlymą koreguojant“.¹³⁷ Svarbu pastebėti, kad Europos gynybos fondas sulaukė pritarimo, pradėtas politikos įgyvendinimas, tačiau daug sunkiau vystoma Europos taikos priemonės

---

¹³² „Euractiv“, „New EU Peace Fund could buy weapons for Africa“, 2018 <<https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/new-eu-peace-fund-could-buy-weapons-for-africa/>> [Žiūrėta 2019 05 03]

¹³³ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2018 m. lapkričio 19 d.)“, Briuselis, 7, 9

¹³⁴ Ten pat, 9

¹³⁵ Ten pat, 10

¹³⁶ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją (2018 birželio 25)“, Briuselis, 5

¹³⁷ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2018 m. lapkričio 19 d.)“, Briuselis, 10

idėja. Taryba teikia papildomus reikalavimus, akcentuoja ES narių savarankiškumą ir pagrindinį vaidmenį dėl priemonės kūrimo ir plėtojimo. Matomas siekis tęsti politinės iniciatyvos svarstymą, gauti konkrečių rekomendacijų, įvertinti valstybių poreikius.

Išryškėja skirtis stiprinant valstybių narių karinę technologiją, kai nesunkiai pavyksta susitarti dėl tyrimų, pramonės vystymo gynybos srityje, bet daug sudėtingiau įgyvendinami tiesiogiai karinę galią didinantys projektai. Europos taikos priemonė yra sutelkta į taikos palaikymą, pagalbą ES partneriams¹³⁸, bet įtraukus ginklų, karinių operacijų finansavimą procesas stringa, tampa labiau komplikotas. Europos gynybos fondas labiau skirtas komunikacijos, kibernetinio saugumo, stebėjimo įrangos finansavimui, kuris turi ribotas galimybes sumažinti Europos gynybos rinkų susiskaldymą ir padidinti bendrą gynybos įrangos pirkimų dalį. Kita vertus, fondo įsteigimas rodo daromą pažangą gynybos srityje, o individualių valstybių narių saugumo nuostatų nepaisymas gali privesti prie didesnio susipriešinimo.

6.2. Kovinės grupės

Globalios strategijos įgyvendinimo veiksmų plane minimos kovinės grupės yra dar viena svarbi karinių technologijų dalis. Gebėjimas greitai reaguoti krizių metu, dislokuoti personalą misijoms ir operacijoms yra ne mažiau svarbus nei išvystyta karinė technologija. Vienas iš išsikeltų tikslų yra sustiprinti greitąjį reagavimą, įtraukiant ir kovines grupes, kurias būtų galima operatyviai dislokuoti ir sukurti tinkamą jų finansavimą. Teigiama, jog dabartinės priemonės nesukuria paskatų valstybėms išnaudoti kovinių grupių potencialo, nes bendrosios išlaidos, kurias dengia „Athena“ mechanizmas, sudaro nedidelę visų operacijų išlaidų dalį.¹³⁹ Nors kovinės grupės buvo sukurtos prieš dešimt metų, jos niekada nebuvo dislokuotos. Identifikavus technines, politines ir finansines priemones, siekiama sukurti lankstesnį kovinių grupių naudojimą, įtraukiant „Athena“ mechanizmo peržiūrą, bendrą kovinių grupių dislokavimo išlaidų finansavimą.¹⁴⁰ Pirmųjų metų Globalios strategijos ataskaitoje kartojama, kad nutarta imtis veiksmų gerinant greitąjį reagavimą. Dokumente konkretūs pasiekimai neminimi tik informuojama dėl Tarybos pateiktų rekomendacijų peržiūrėti „Athena“ mechanizmą.¹⁴¹ Antrųjų metų Globalios strategijos ataskaitoje nėra aptariama situacija dėl pasiektų pokyčių reformuojant kovinių grupių veikimą. Padarytos pažangos neįvardijimas gali reikšti stringantį politinės iniciatyvos įgyvendinimą, nes Globalioje strategijoje ar veiksmų plane išskirti

¹³⁸ European External Action Service, „Questions and Answers: the European peace facility“, Brussels, 2018 <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/46286/european-peace-facility-qa_en> [Žiūrėta 2019 05 04]

¹³⁹ Council of the European Union, „Implementation plan on security and defence“, Brussels, 2016, 28

¹⁴⁰ European External Action Service, „Implementation plan on security and defence, factsheet“ Brussels, 2017, 2 <https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/implementation_plan_on_security_and_defence_2.pdf> [Žiūrėta 2019 04 24]

¹⁴¹ European External Action Service, „European Union Global strategy – 1 year“, 2017

tikslai, projektai paprastai įtraukiami į ataskaitas, tačiau apie kovines grupes užsiminta nebuvo. Dabartinė padėtis leidžia daryti prielaidą, kad valstybėms narėms pateiktas kovinių grupių veikimo formatas nėra priimtinas ir kelia klausimų, kurie turėtų būti ateityje aptariami.

Pirmosiose Tarybos išvadose dėl pažangos įgyvendinant Globalią ES strategiją aiškinama, jog turėtų būti „tolesnis svarstymas dėl konkrečių sąlygų, bendrų sąnaudų ir kitų finansinių nuostatų, kurios reikalingos greitojo reagavimo operacijoms, ypač ES kovinėms grupėms“. Naudojami žodžiai „svarstymas“, „peržiūra“ rodo tik pradinį etapą, kai bandoma ieškoti sutarimo.¹⁴² Kitose išvadose Taryba vėl pabrėžia, kad siekiant skatinti veiksmingumą ir teisingesnę naštos pasidalijimą būtų galima „apsvarstyti sistemingesnių susitarimų ir įsipareigojimų galimybę“. Dokumente akcentuojama, kad ES kovinių grupių parengties stiprinimas yra nacionalinio lygmens atsakomybė, o kovinės grupės yra laikomos darniu pajėgų dariniu, kuris gali atlikti atskiras operacijas.¹⁴³ Vis dėlto projektai, turintys aiškų karinį formatą, sulaukia valstybių narių prieštarų vertinimų. Tą rodo F. Mogherini pareiškimas apie pamestą skaičių, kiek kartų yra pakartojusi, jog vykdomi projektai – „ne ES armija“.¹⁴⁴ Ne tik klaidingas plėtojamų projektų supratimas ar nenoras ES formatu vystyti karinių pajėgumų, bet ir politiniai išskaičiavimai lemia atsisakymą panaudoti ar koreguoti esamą kovinių grupių funkcionalumą. Pavyzdžiui, 2013 m. Lenkija ir Vokietija nesutiko dislokuoti Veimaro kovinės grupės į Malį, nes konfliktą suvokė kaip Prancūzijos problemą. Tais pačiais metais prancūzai patys subūrė norinčiųjų koaliciją misijai į Centrinę Afrikos Respubliką. Toks variantas pasirodė paprastesnis ir efektyvesnis nei bandymai naudoti kovines grupes.¹⁴⁵ Vadovaujantis neorealizmo samprata, šalys nematė poreikio prisiimti finansinę, karių saugumo riziką, kai valstybių saugumui tiesioginė grėsmė nebuvo kilusi, o gaunama nauda būtų santykinai maža.

Finansinės priežastys, trukdančios plėtoti kovinių grupių panaudojimą, nebuvo išspręstos iki šiol. Valstybės narės, kurių kariai būtų siunčiami rotaciniu pagrindu sudaryti kovinę grupę, turėtų prisiimti didžiausią finansinę naštą už karinių operacijų vykdymą, nes „Athena“ mechanizmas padengtų tik 10-15 proc. visų išlaidų.¹⁴⁶ Europos Sąjungos Tarybos išvadose ne kartą buvo paminėtas poreikis peržiūrėti finansavimo tvarką, kuri didintų solidarumą. Pateikiamas pasiūlymas didinti valstybių skaičių, kurios skirtų karius rotaciniu pagrindu į kovinę grupę, tokiu būdu siekiant sumažinti tenkančią riziką ir finansinę naštą operacijų metu.¹⁴⁷ Vis dėlto jokie konkretūs pasiekimai

---

¹⁴² Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl pažangos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją saugumo ir gynybos srityje – Tarybos išvados (2017 m. kovo 6 d.)“, Briuselis, 8

¹⁴³ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją 2017 m. gegužės 18 d.“, Briuselis, 9

¹⁴⁴ „EUobserver“, „Ceci n'est pas une EU army“, Brussels, 2017 <<https://euobserver.com/europe-in-review/136134>> [Žiūrėta 2019 05 04]

¹⁴⁵ Yf Reykers, „EU Battlegroups: High costs, no benefits“, *Contemporary Security Policy* 38.3, 2017, 462, 463

¹⁴⁶ Ten pat, 461

¹⁴⁷ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2017 m. lapkričio 13 d.)“, Briuselis, 6

neįvardijami. 2018 m. birželio 25 d. Tarybos išvadose apie kovines grupes informacija nebuvo pateikta. 2018 m. lapkričio 19 d. išvadose primenama apie atliekamą „Athena“ mechanizmo peržiūrą ir „kol ši peržiūra bus užbaigta“, Tarybos deklaracijos galiojimas dėl ES kovinių grupių finansavimo klausimo pratęsiamas iki 2020 gruodžio 31 d.¹⁴⁸ Nebaigta peržiūra, pakankamai ilgas deklaracijos galiojimo pratęsimas rodo nelengvą politinės iniciatyvos įgyvendinimą lyginant su kitais plėtojamais projektais. Kovinių grupių atveju valstybės negali rinktis, kokiose misijose norėtų dalyvauti, neveikia savanoriškumo principas. Didesnis šalių skaičius, kurios siųstų karių rotaciniu pagrindu į kovines grupes, padėtų sumažinti politinius ir finansinius išskaičiavimus, tačiau tik iš dalies išspręstų kylančias problemas, nes nacionaliniai valstybių interesai, istoriniai, kultūrinai skirtumai išliktų.

Besitęsianti kovinių grupių pertvarka ir jų nefunkcionalumas skatino E. Macroną ieškoti alternatyvų. Kaip vieną iš galimų variantų, Prancūzijos prezidentas, sakydamas kalbą Sorbonoje, pasiūlė Europos intervencinę iniciatyvą, kuri, anot valstybės vadovo, turėtų užpildyti „bendros strateginės kultūros“ trūkumą. „Negebėjimas užtikrintai dirbti kartu silpnina mūsų, kaip europiečių, pasitikėjimą. Neturime vienodos kultūros, todėl susiduriame su aštriais politiniais, istoriniais klausimais“, – teigė E. Macronas. Prezidentas ragina kurti bendrą kultūrą, kuri sustiprintų Europą.¹⁴⁹ Matomas siekis išspręsti kylančius nesutarimus, vieningo veikimo problemas, kurios taip pat pasireiškė plėtojant kovinių grupių projektą. Klausimas, kiek vieningos kultūros kūrimas yra įgyvendinamas, nes mažai tikėtina, kad valstybių interesai visada sutaps. Naudingiau ieškoti sprendimų, kurie labiausiai atitiktų vyraujančias nuostatas, nekeltų didesnio susipriešinimo.

Kitas galimas sprendimas – diferenciacija, kai specifinėse srityse pasiūloma sudaryti norinčiųjų koaliciją. Toks atvejis matomas analizuojant Europos intervencinę iniciatyvą, į kurią šiuo metu įsitraukė 10 Europos Sąjungai priklausančių šalių. Veikimo pagrindas grindžiamas atskiru valstybių susitarimu, išeinant iš ES ar NATO formato.¹⁵⁰ Politinė iniciatyva įtraukia tik dalį Europos šalių, todėl mastas sąlyginai nedidelis. Kita vertus, prisijungusios valstybės turi potencialą gerinti greitojo reagavimo gebėjimus.

Europos intervencinės iniciatyvos įsteigimo dokumente rašoma, kad projektas yra lankstus, neįpareigojantis valstybių forumas, kuriame dalyvaujančios šalys yra pasirengusios bendradarbiauti ir naudoti karinius pajėgumus siekiant apsaugoti Europos interesus. Pagrindinis tikslas yra užtikrinti sklandų karinių misijų vykdymą, kuriant glaudžius ryšius tarp valstybių greitojo reagavimo srityje. Dokumente pabrėžiama, kad naujos greitojo reagavimo pajėgos nebus kuriamos, dalyvaujančios šalys

¹⁴⁸ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2018 m. lapkričio 19 d.)“, Briuselis, 10

¹⁴⁹ Ovest France“, „Sorbonne speech of Emmanuel Macron“, <<http://international.blogs.ouest-france.fr/archive/2017/09/29/macron-sorbonne-verbatim-europe-18583.html>> [Žiūrėta 2019 04 25]

¹⁵⁰ „Euractiv“, „Finland becomes tenth participant country in European Intervention Initiative“, 2018 <<https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/finland-becomes-tenth-country-to-join-the-european-intervention-initiative/>> [Žiūrėta 2019 05 04]

remsis turimais greitojo reagavimo pajėgumais.¹⁵¹ Bendrai vertinant iniciatyvą, šalių nesaisto konkretūs įsipareigojimai, pasirinkta laisva forma dėl bendradarbiavimo pobūdžio, dalyvavimas misijose – kiekvienos valstybės sprendimas. Sutartį galima laikyti pakankamai abstrakčia, nedidelio masto, bet turinčia potencialo sustiprinti greitąjį reagavimą, jei dalyvaujančios valstybės nestokos politinio pasiryžimo ir nesivadovaus vien tik asmeniniais išskaičiavimais.

Veikimo koncepcija nebuvo išgryninta iki galo, nes atsiranda siūlymų labiau susieti iniciatyvą su esamomis struktūromis, pavyzdžiui PESCO, stengtis nepalikti nuošalyje kitų ES valstybių narių, išlaikyti vienybę. Tokią poziciją palaikanti Vokietija turės rasti atsakymus, kodėl sutiko dalyvauti neįtraukiančiame ir ne ES formatu paremtame politiniame projekte. Prancūzijai, kuri siekia ambicingų tikslų ir mato norinčiųjų koalicijos sudarymo naudą, reikės įtikinti dalyvaujančias šalis, kad iniciatyva nėra tik Paryžiaus prioritetinių tikslų įgyvendinimas Sahelio regione.¹⁵² Atsirandantys klausimai pareikalauja laiko ir pastangų norint juos išspręsti, todėl net ir sudarius atskirą norinčiųjų grupių procesas gali užtrukti. Kiek svarbiau, kad siūloma iniciatyva tik iš dalies atitinka Globalioje strategijoje brėžiamas gaires, kuriose matomas platesnis, visos Europos saugumo padėties vaizdas. Visapusiškas požiūris reikalingas siekiant reaguoti ne tik į selektyviai pasirinktas grėsmes.

Nors kovinių grupių, Europos intervencinės iniciatyvos negalima laikyti kaip sklandžiai įgyvendinamų projektų, prie spartesnio reagavimo prisidės anksčiau minėtas ES valdymo centro įkūrimas kariniams mokymams ir patariamosioms misijoms. Europos Sąjungos tarybos išvadose rašoma, kad įsteigtas karinių operacijų planavimo ir vykdymo centras (MPCC) bus atsakingas už įgaliojimų neturinčių karinių misijų ir operacijų vykdymą. Naujai sukurtas MPCC veiks lygiagrečiai ir koordinuodamas veiksmus su Civilinių operacijų planavimo ir vykdymo centru. Tokiu būdu didinama civilinė-karinė sinergija, siekiant reaguoti greičiau, veiksmingiau ir sklandžiau.¹⁵³ Išlaikytas vykdymo įgaliojimų neturinčių misijų formatas padėjo rasti sutarimą, išvengti prieštaravimų dėl galimo NATO dubliavimo, per didelio ES įsitraukimo į karinę sritį. Vis dėlto verta kelti klausimą, kiek misijų formato apribojimas atitinka Globalioje strategijoje išsikeltus strateginės autonomijos tikslus, kai klimato kaita, terorizmas, migracija reikalauja specifinio veikimo krizių metu, neatitinkančio įprasto misijų formato.

Įtraukus į tyrimą karinės technologijos faktorių, matomas daug spartesnis ir papastesnis įgyvendinimas projektų, kurie apsiriboja tyrimais, gynybos pramonės vystymu, tačiau bendro karinės technikos, ginklų, skirtų taikos misijoms, finansavimo įsteigimas stringa dėl keliamų reikalavimų,

---

¹⁵¹ German Federal Ministry of Defence, „Letter of intent concerning the development of the European Intervention Initiative (EI2)“, 2018 <<https://www.bmvg.de/resource/blob/25706/099f1956962441156817d7f35d08bc50/20180625-letter-of-intent-zu-der-europaischen-interventionsinitiative-data.pdf>> [Žiūrėta 2019 04 26]

¹⁵² „Berlin Policy Journal“, „European Intervention Initiative: the big easy“, 2018 <<https://berlinpolicyjournal.com/european-intervention-initiative-the-big-easy/>> [Žiūrėta 2018 04 26]

¹⁵³ Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją 2017 m. gegužės 18 d.“, Briuselis, 3, 4

sudėtingų procedūrų ir vyraujančių saugumo nuostatų. Sunkiai pavyksta reformuoti kovines grupes, kurių panaudojimas dabartinėmis sąlygomis yra komplikotas ir mažai tikėtinas. Politinės valios trūkumas rodo mažesnę pasiryžimą vystyti karinius instrumentus ES formatu. Susidariusi situacija skatina formuoti norinčiųjų koalicijas ir kurti atskirus projektus tokius, kaip Europos intervencinė iniciatyva. Karinių operacijų valdymo ir planavimo centro (MPCC) įsteigimas iliustruoja siekį stiprinti bendrus gynybos pajėgumus, bet išlaikant atstumą nuo tiesioginių sąsajų su kariniais veiksmais.

7. Pokyčių įvertinimas

Šiame skyriuje bendrai aptariamos anksčiau darbe analizuotos politinės iniciatyvos, pateikiamos autoriaus įžvalgos. Sudarytoje lentelėje matomi gynybos integracijos projektai, kurie yra plėtojami, pradedamas jų įgyvendinimas ir iniciatyvos, kurios nesulaukia palaikymo, stringa ar yra atmestos.

Plėtojami projektai	Atmesti/Stringantys projektai
Valdymo centras ES kariniams mokymams ir patariamosioms misijoms (<i>non-executive</i>)	Užsienio politikos sprendimų priėmimas kvalifikuota balsų dauguma
Nuolatinis struktūruotas bendradarbiavimas (PESCO)	Europos žvalgybos padalinio projektas
Europos gynybos fondas (vystymas, tyrimai, technologijos)	Europos gynybos fondas (karinis finansavimas)
Koordinuota metinė gynybos apžvalga (CARD)	Kovinės grupės
Karininis mobilumas	Europos intervencinė iniciatyva

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo duomenimis

Plėtojami projektai tokie, kaip PESCO, Europos gynybos fondas, metinė gynybos apžvalga (CARD) pasižymi lanksčiomis dalyvavimo sąlygomis, pasirinkimų galimybėmis. PESCO – valstybės pačios gali rinktis projektus, kuriuos nori plėtoti. Politinė iniciatyva vykdoma atsižvelgiant į individualius šalių gynybos poreikius. Panašia logika paremtas ir Europos gynybos fondas, kai bent trys šalys turi pateikti bendrai inicijuojamą gynybos projektą, kuris pretenduotų gauti finansavimą. Valstybės narės gali nuspręsti, kokius tyrimus ar technologijas vystyti gynybos srityje. CARD – rekomendacinė gynybos apžvalga, neįpareigojanti valstybių vykdyti pateiktą rekomendacijų, o informacijos, susijusios su gynybos planavimu, teikimas yra paremtas savanoriškumo principu.

Padarytą pažangą galima matyti greitojo reagavimo srityje. Pasiiekti teigiami pokyčiai karinio mobilumo srityje: parengti kariniai reikalavimai, suformuotas valstybių narių nacionalinis indėlis, numatytas infrastruktūros gerinimas. Svarbu pastebėti, kad karinio mobilumo plėtojimas pasižymi santykinai panašia gaunama nauda tarp valstybių, todėl pagal neorealizmo sampratą šalys yra labiau linkusios pritarti dėl bendrai visiems palankių pokyčių, gerinančių Europos gynybinius gebėjimus ir

santykine galią kitų atžvilgiu. Projektas matomas ir NATO kontekste, todėl platus pritaikymas kelia mažiau prieštaravimų ir skatina įgyvendinti strategijoje užsibrėžtus tikslus. Karinių operacijų planavimo ir valdymo centro (MPCC) įsteigimas yra svarbus pasiekimas greitojo reagavimo srityje, tačiau neįtraukiamas tiesioginis dalyvavimas misijose. Reikia pastebėti, kad projektai, labiau susiję su kariniais veiksmais, stringa, kelia daugiau abejonių ar nesulaukia pritarimo. Susidariusią situaciją rodo pakankamai sudėtingas įgyvendinimas siūlomos Europos taikos priemonės, kuria norima sudaryti atskirą finansavimo formą, skirtą karinio ar gynybinio pobūdžio operatyviniams veiksams, nepatenkantiems į Europos gynybos fondo rėmus. Taip pat per tiriamą laikotarpį nebuvo pradėtas kovinių grupių reformos įgyvendinimas. Atsirado atskira Europos intervencinė iniciatyva, kuri įtraukia tik dalį valstybių narių, bet ir norinčiųjų koalicija turi išsiginčioti veikimo formatą.

Remiantis neorealizmo teorija, balansavimui ir bendrų pajėgumų plėtojimui yra būtinas tarpusavio pasitikėjimas, tačiau gynybos srityje nusveria siekis užsitikrinti autonomiją ir savarankiškumą. Susiformavusi tarptautinė struktūra keičia nusistovėjusias valstybių saugumo nuostatas. Plėtojami projektai pagrindžia besikeičiančią padėtį vykdant ES saugumo ir gynybos politiką. Vis dėlto bendrų karinių pajėgumų vystymas ES formatu lieka komplikotas ir apribotas. Nors pastebimas ženklus proveržis gynybos integracijos srityje, ES vis tiek labiau matoma kaip švelniosios galios plėtotoja, apsiribojama specifiniais saugumo mechanizmais. Gynybos integracija sutelkta į konkrečias karines priemones yra daug sunkiau plėtojama. Tokias tendencijas atskleidžia kovinių grupių, intervencinės iniciatyvos projektai, karinis finansavimas. Suvereniteto, nacionalinių interesų klausimai išlieka svarbūs, tą rodo pritarimo nesulaukęs kvalifikuotos daugumos balsavimo pasiūlymas, Europos žvalgybos padalinio projektas. Mažesnės ar neutralios valstybės narės nori išlaikyti turimą santykinę įtaką kitų ES šalių atžvilgiu tam, kad galėtų užtikrinti nacionalinius interesus, vykdyti savarankišką užsienio politiką, kuri atsižvelgtų į jų specifinius poreikius.

Išvados

Šiame darbe buvo įvertintas ES Globalios strategijos įgyvendinimas gynybos srityje, išanalizuoti vykstantys pokyčiai, iniciatyvų koncepcija, plėtojimo pobūdis ir galimos priežastys. Pokyčių įvertinimo trūkumas po Globalios strategijos patvirtinimo, neišplėtotas projektų vystymo ar jų tolimesnio neplėtojimo priežasčių aiškinimas lėmė tyrimo klausimo formulavimą. Išsikeltam tikslui pasiekti buvo naudojama kokybinė turinio analizė, paremta dedukciniu metodu iš teorijoje išskirtų faktorių.

Atlikta kokybinė turinio analizė rodo, kad yra trys pokyčių lygmenys. Iš pradžių įvyksta tarptautinės struktūros pokyčiai, kurie pasireiškia didžiųjų galių įtakos kaita, saugumo sumažėjimu regione. Į tyrimą įtrauktuose dokumentuose, politikų pasisakymuose pasaulis apibūdinamas kaip niekad nepastovus, akcentuojamas kylantis pavojus Europos interesams, regioninių ir globalių

konfliktų gausa. Nuogaustaujama dėl atsiradusių abejonių taisyklėmis, kuriomis grindžiama pasaulio tvarka, sąjungininkų patikimumo. Besikeičiantis JAV vaidmuo tarptautinėje politikoje, stiprėjanti Kinija ir kitų BRICS valstybių ženklus augimas, agresyvi Rusijos politika, prastėjanti santykinė Europos demografinė padėtis pasauliniu mastu verčia ES priklausančias šalis ieškoti neorealizme išskirtų savipagalbos priemonių. Pirmiausia, atsiranda pasisakymų už tai, kad Europai būtina prisiimti didesnę atsakomybę, veikti autonomiškai, tapti stipresne pasaulio veikėja, kuri ne tik stebi, bet ir aktyviai įsitraukia į pasaulinius įvykius. Pakitusi retorika formuoja nuostatas, jog reikia dėti daugiau pastangų, skirti pakankamai išteklių saugumo ir gynybos klausimams spręsti.

Tarptautinės struktūros pokyčiai teigiama linkme veikia valstybių tarpusavio santykius. Išanalizavus šaltinius (strategijos ataskaitas, ES Tarybos išvadas, oficialių pareigūnų pasisakymus) pagal antrąjį faktorių, galima pastebėti, kad didėjant grėsmėms, didėja susitarimų tikimybė. Valstybės yra mažiau linkusios taikyti santykinės naudos skaičiavimus, stengiasi ieškoti kompromisų, nes saugumas yra vienas svarbiausių prioritetų. Vis dėlto politinės iniciatyvos (užsienio politikos sprendimų priėmimas kvalifikuota dauguma, Europos žvalgybos padalinio projektas, kovinės grupės) labiau apribojančios šalių pasirinkimo galimybes, neatsižvelgiančios į individualius poreikius, įvedančios griežtus reikalavimus ir ženkliai sumažinančios suverenitetą gynybos srityje pritarimo nesulaukia net ir prastėjant saugumo padėčiai. Pavykę susitarimai tarp valstybių veda link trečiojo faktoriaus karinės technologijos plėtojimo plačiaja prasme nuo karinių pajėgumų iki greitojo reagavimo. Sklandžiai vystomi gynybiniai projektai leidžia plėtoti balansavimo strategiją ir didinti santykinę galią pasauliniu lygiu.

Per mažiau nei trejus metus pasiektas ženklus proveržis vykdant ES bendrą saugumo ir gynybos politiką. Valstybėms narėms tarpusavyje susitarus dėl bendro veikimo galimybių matomas PESCO, CARD, karinio mobilumo iniciatyvų įgyvendinimas, kuris prisidės prie didesnio Europos saugumo. Patvirtintas Europos gynybos fondas sudarys palankias sąlygas vystyti karinę technologiją, nustatytuose gynybos pramonės vystymo rėmuose.

Tarptautinės struktūros pokyčiai keičia nusistovėjusias nuostatas apie ES veiklą gynybos srityje, bet valstybių narių požiūris kardinaliai nepasikeitė. Plėtojamos iniciatyvos remiasi platesne saugumo samprata, pasireiškiančia tyrimais, gynybos pramonės vystymu, prevencinėmis, stabilizavimo priemonėmis. Sunkiau vystomi tiesiogiai karinę galią didinantys projektai. ES toliau stokoja pastangų vystyti gynybos politiką, kuri būtų išreikšta karinės jėgos panaudojimu.

Bendrai vertinant iniciatyvos, sulaukusios pritarimo, pasižymi:

- įtraukimo galimybėmis, kai didžioji dalis valstybių sutinka dalyvauti projekte, kuris yra atviras norinčioms ir galinčioms prisijungti šalims
- lanksčiomis dalyvavimo sąlygomis
- savanoriškumo principu dėl įsipareigojimo lygio ir projektų pasirinkimo

ES Globalios strategijos įgyvendinimas taip pat išsiskiria dideliu projektų skaičiumi, tačiau veikimo planuose nepateiktas jų vykdymo eiliškumas, nesudaryta prioritetinga tvarka. Tokiu būdu siekiama apsidrausti nuo atmetimo rizikos, bet kartu atsiranda nuoseklumo iššūkiai tarp skirtingų iniciatyvų, kyla problemų užtikrinant patikimumą dėl priimtų įsipareigojimų. Sklandaus įgyvendinimo tikimybė didesnė, kai derinamas reformų įgyvendinimas „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“, kai nėra primetamos kitų suderintos nuostatos, įvedami konkretūs apribojimai.

Darbe atlikta pokyčių analizė apima beveik trejų metų laikotarpį, tačiau priimta strategija orientuota platesniam laiko tarpui, todėl tyrimas neatskleidžia platesnės strategijos reikšmės, labiau orientuojasi į įgyvendinimo pradžią. Ateityje reformų kryptis, pobūdis ir galutinis variantas gali pasikeisti, todėl svarbu tęsti tyrimus praėjus ilgesniam laikotarpiui. Dėl ribotos darbo apimties buvo susikoncentruota į politinių iniciatyvų koncepciją, dokumentų analizę, bet siekiant atskleisti išsamesnį priežasčių aiškinimą, valstybių narių pozicijas pravartu atlikti kokybinius interviu su ES institucijose dirbančiais šalių atstovais.

Tolimesniuose tyrimuose galima labiau gilintis į bendrą Europos Sąjungos veikimo formatą užsienio, saugumo ar kitose politikos srityse, kurios nėra išskirtinai ES kompetencijos ribose. Verta ieškoti atsakymų, padedančių nuspręsti, kokį modelį geriau rinktis: išlaikantį vienybę visose sferose ar labiau diferencijuojantį, išskiriantį norinčiųjų grupes, atsižvelgiantį į valstybių narių poreikius.

Literatūros sąrašas

1. Art, Robert J., Robert Jervis, „International politics: enduring concepts and contemporary issues“, *Pearson/Longman*, 2009
2. Billon-Galland Alice, Marfin Quencez, „Can France and Germany Make PESCO Work as a Process Toward EU Defense?“, *Policy Brief 033*, 2017
3. Biscop, Sven, "The EU global strategy: realpolitik with European characteristics" *XIII Forte de Copacabana Conference International Security*, 2016
4. Bowen, Glenn A. „Document analysis as a qualitative research method“, *Qualitative research journal 9.2*, 2009
5. Chaban, Natalia, Martin Holland, „Shaping the EU Global Strategy: Partners and Perceptions“, *Springer*, 2018
6. Fiott, Daniel, „The common security and defence policy: National perspectives“, *The Royal Institute for International Relations*, 2015
7. Fiott, Daniel. "The CARD on the EU defence table." *European Union Institute for Security Studies*, 2017
8. Glenn, John, „Neorealism Versus Strategic Culture“, *Routledge*, 2018
9. Gross, Eva, Anand Menon, eds., „CSDP: Between internal constraints and external challenges“, *EU Institute for Security Studies*, 2013
10. Hynek, Nik, „EU crisis management after the Lisbon Treaty: civil–military coordination and the future of the EU OHQ“, *European security 20.1*, 2011
11. Howorth, Jolyon, „EU Global Strategy in a Changing World: Brussels’ approach to the emerging powers“ *Contemporary Security Policy 37.3*
12. Hsieh, Hsiu-Fang, Sarah E. Shannon, „Three approaches to qualitative content analysis“, *Qualitative health research 15.9*, 2005
13. Jackson, Robert, Georg Sørensen, „Introduction to international relations: theories and approaches“, *Oxford University Press*, 2013
14. Lamont, Christopher, „Research methods in international relations“, *Sage*, 2015
15. Martill, Benjamin, Monika Sus. „Post-Brexit EU/UK security cooperation: NATO, CSDP+, or ‘French connection’?“ *The British Journal of Politics and International Relations 20.4*, 2018
16. Nugent, Neill, „The government and politics of the European Union“, *Palgrave*, 2017
17. Pollack, Mark A. „Policy-making in the European Union“, *Oxford University Press, USA*, 2015
18. Reykers, Yf, „EU Battlegroups: High costs, no benefits“, *Contemporary Security Policy 38.3*, 2017
19. Report of the Group of Personalities on the preparatory action for CSDP-related research :European defence research : the case for an EU-funded defence R&T programme. *European Union Institute for Security Studies*, 2016

20. Rusinek, Hans, „Waltz's Modesty: Structures Never Tell Us All that We Want to Know-They Tell Us „A Small Number of Big and Important Things““, *Journal of Global Analysis* 6.1, 2016
21. Sam Seitz, „PESCO's Prospects: Tracing the Path of EU Defense Reform and Considering the Future of Permanent Structured Cooperation.“, 2018
22. Sangiovanni, Mette Eilstrup, „Why a common security and defence policy is bad for Europe“, *Survival* 45.4, 2003
23. Simón, Luis „Neorealism, Security Cooperation, and Europe's Relative Gains Dilemma“, *Security studies* 26.2, 2017
24. Smith Michael E., „Implementing the Global Strategy where it matters most: the EU's credibility deficit and the European neighbourhood“ *Contemporary Security Policy* 37.3,
25. Smith, Michael E, „Transatlantic security relations since the European security strategy: what role for the EU in its pursuit of strategic autonomy?“, *Journal of European Integration* 40.5
26. Tang, Shiping, „A Systemic Theory of the Security Environment“, *Journal of Strategic Studies* 27.1, 2004
27. Tardy, Thierry, „Does European defence really matter? Fortunes and misfortunes of the Common Security and Defence Policy“, *European Security*, 2018
28. Tocci, Nathalie. „The making of the EU Global Strategy“ *Contemporary Security Policy* 37.3, 2016
29. Waltz, Kenneth N. „Realist thought and neorealist theory“, *Journal of International Affairs*, 1990
30. Weber, Robert Philip, „Basic content analysis“, *Vol. 49. Sage*, 1990
31. Wolfgang Wagner, „Why the EU's common foreign and security policy will remain intergovernmental: a rationalist institutional choice analysis of European crisis management policy“, *Journal of European Public Policy* 10.4, 2003

Internetiniai šaltiniai

1. „Berlin Policy Journal“, „European Intervention Initiative: the big easy“, 2018 <<https://berlinpolicyjournal.com/european-intervention-initiative-the-big-easy/>>
2. Council of the European Union, „Implementation plan on security and defence“, Brussels, 2016
3. <https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eugs_implementation_plan_st14392.en16_0.pdf>
4. „EUobserver“, „Ceci n'est pas une EU army“, Brussels, 2017 <<https://euobserver.com/europe-in-review/136134>>
5. „Euractiv“, „European Defence Fund talks reveal rift over EU's defence future“, 2019 <<https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/european-defence-fund-talks-reveal-rift-over-eus-defence-future/>>
6. „Euractiv“, „Finland becomes tenth participant country in European Intervention Initiative“, 2018 <<https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/finland-becomes-tenth-country-to-join-the-european-intervention-initiative/>>
7. Euractiv“, „New EU Peace Fund could buy weapons for Africa“, 2018 <<https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/new-eu-peace-fund-could-buy-weapons-for-africa/>>

8. European Commission, „European defence action plan: communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and social committee and the committee of the regions, Brussels, 2016, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0950&from=EN>>
9. European External Action Service, „European Union Global strategy – 1 year“, 2017, <https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/full_brochure_year_1_0.pdf>
10. European External Action Service, „European Union Global strategy – 2 year“ 2018, <https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eugs_annual_report_year_2.pdf>
11. European External Action Service, „Implementation plan on security and defence, factsheet“ Brussels, 2017, <https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/implementation_plan_on_security_and_defence_2.pdf>
12. European External Action Service, „Keynote speech by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the Symposium "Military Mobility – Key to European Security“, <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/46052/military-mobility-%E2%80%93-key-european-security_en>
13. European External Action Service, „Shared vision, common action: a stronger Europe. A Global strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy“, 2016, <http://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf>
14. European External Action Service, „Questions and Answers: the European peace facility“, Brussels, 2018 <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/46286/european-peace-facility-qa_en>
15. EEAS, „Remarks by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the press conference following the Foreign Affairs Council“ <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/48471/remarks-high-representativevice-president-federica-mogherini-press-conference-following_en>
16. European Commission, „Joint Communication to the European Parliament and the Council on the Action Plan on Military Mobility“, Brussels, 2018, <https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/2018-military_mobility_action_plan.pdf>
17. European Commission – Press release, „A European Defence Fund: €5.5 billion per year to boost Europe's defence capabilities“, Brussels, 2017 <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1508_en.htm>
18. European Commission – Press release, „EU budget: Stepping up the EU's role as a security and defence provider“, Strasbourg, 2017 <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4121_en.htm>
19. European Commission, „State of the Union 2018 brochure“ <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-brochure_en.pdf>
20. European Council, „Address by President Donald Tusk to the European Committee of the Regions“, 2017, Brussels <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/10/10/tusk-committee-regions/>>
21. European Council briefing, „Implementation of the Lisbon Treaty provisions on the Common Security and Defence Policy“ <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573285/EPRS_BRI%282016%29573285_EN.pdf>
22. European Council, „Informal meeting of EU heads of state or government, Malta, 03/02/2017“, <<https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2017/02/03/>>
23. European Defence Agency, „Coordinated Annual Review on Defence (CARD). Fact Sheet“ <https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2018-11-26-factsheet_card>
24. European Defence Agency, „Coordinated Annual Review on Defence (CARD)“, <[https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/coordinated-annual-review-on-defence-(card))>

25. Europos Komisija, „Brošiūra, skirta Sąjungos padėčiai 2016m.: oficiali pranešimo redakcija, ketinimų raštas ir kt.“, Briuselis, 2016, 18 <<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c9ff4ff6-9a81-11e6-9bca-01aa75ed71a1/language-lt/format-PDF>>
26. Europos Komisija, „Komisijos pirmininko Jeano-Claude'o Junckerio Pranešimas apie Sąjungos padėtį 2017 m.“, Briuselis, 2017, <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_lt.htm>
27. Europos Komisija, „Sąjungos padėtis 2018 m. Europos suverenumo valanda 2018 m. pranešimas apie Sąjungos padėtį“, Briuselis, <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-speech_lt_0.pdf>
28. Europos Sąjungos Sutarties suvestinė redakcija – bendrosios nuostatos, susijusios su sąjungos išorės veiksmais, ir konkrečios nuostatos, susijusios su bendra užsienio ir saugumo politika - 2 skyrius: Konkrečios nuostatos dėl bendros užsienio ir saugumo politikos - 1 skirsnis: Bendrosios nuostatos - 41 straipsnis, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:12008M041&from=EN>>
29. Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl civilinės krypties BSGP stiprinimo“, 2018, Briuselis <<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9288-2018-INIT/lt/pdf>>
30. Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl pažangos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją saugumo ir gynybos srityje – Tarybos išvados (2017 m. kovo 6 d.)“, Briuselis, <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6875-2017-INIT/lt/pdf>>
31. Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją 2017 m. gegužės 18 d.“, Briuselis <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9178-2017-INIT/lt/pdf>>
32. Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2017 m. lapkričio 13 d.)“, Briuselis <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14190-2017-INIT/lt/pdf>>
33. Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2018 birželio 25)“, Briuselis <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10246-2018-INIT/lt/pdf>>
34. Europos Sąjungos Taryba, „Tarybos išvados dėl saugumo ir gynybos įgyvendinant Visuotinę ES strategiją – Tarybos išvados (2018 m. lapkričio 19 d.)“, Briuselis <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13978-2018-INIT/lt/pdf>>
35. German Federal Ministry of Defence, „Letter of intent concerning the development of the European Intervention Initiative (EI2)“, 2018 <<https://www.bmvg.de/resource/blob/25706/099f1956962441156817d7f35d08bc50/20180625-letter-of-intent-zu-der-europaeischen-interventionsinitiative-data.pdf>>
36. „Handelsblatt“, „European leaders lukewarm about EU's simple majority foreign policy“ <<https://www.handelsblatt.com/today/politics/veto-rights-european-leaders-lukewarm-about-eus-simple-majority-foreign-policy/23583508.html?ticket=ST-1218987-FO4KE5m9hthVPwqDgcZ7-ap6>>
37. „LRT“, „M. Šešelgytė: Europa nėra JAV prioritetas“, <<https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/241590/m-seselgyte-europa-nera-jav-prioritetas>>
38. Ouest France“, „Sorbonne speech of Emmanuel Macron“, <<http://international.blogs.ouest-france.fr/archive/2017/09/29/macron-sorbonne-verbatim-europe-18583.html>> [Žiūrėta 2019 03 28]
39. „The New York Times“, „Money and Muscle Pave China's Way to Global Power“ <<https://www.nytimes.com/interactive/2018/11/25/world/asia/china-world-power.html>>

Summary

Implementing the European Union Global strategy: analysis of change in defence integration

The European Union is facing new geopolitical challenges that are much more complex than it was before. Old methods of tackling crisis and lack of cooperation do not allow to ensure security of European countries. Hybrid threats, cyber and terrorist attacks require joint action because the state alone cannot solve these security issues. Furthermore, the lack of stability in the world and a rising number of conflicts near the EU's external borders make a situation even worse. Climate change, refugee crisis, Brexit, Russia's aggressive international policy, an ongoing war in Ukraine, the election of Trump in the United States are only several signs of global uncertainty. Even though these events are not interrelated, it changes the perception of security in Europe.

The new EU Global strategy adopted in 2016 shows that there is a willingness to strengthen common security and defence policy. However, member states have to find a consensus and agree on how to implement their strategy. Almost three years have passed after the adoption of the strategy, but there is a lack of deeper analysis in which areas countries have made progress, what projects are falling behind schedule and what possible causes could explain different implementation progress. As a result, it is necessary to fill a research gap and assess what was achieved in defence integration field. As many political initiatives emerge, ongoing changes must be evaluated.

It is unclear how has the European Union defence integration changed after the approval of Global strategy. Consequently, the purpose of this study is to scrutinize development taking place in the field of defence integration, to find out the implementation format of initiatives and the causes of smooth or failed realization. Several objectives were set for achieving this goal. First, the concept of neorealism theory was defined. Afterwards, a deductive method was used based on a systematic theory of security environment. The most important sources were reviewed and structured using qualitative content analysis. Lastly, the main initiatives and changes were identified.

The research showed that there are three levels of change. Initially, changes in the international structure were observed. It indicates that the modification of great powers and decreased security in the region effect behaviour of member states. This situation encourages countries to seek self-help strategy. The need for Europe to assume greater responsibility, act autonomously, become a global actor is mention in the documents and reports. Changes in the international structure have an impact on the second factor – state-to-state interactions. Increasing threats increase the likelihood of potential agreements leading to the development of military technology (third factor). Approved common defence projects allow to develop balancing strategy and gain relative power at the global level.

Member states are less inclined to apply relative benefit calculations, politicians try to find a compromise because security is one of the top priorities. Although countries are tended to strengthen common security and defence policy, initiatives that more restrict the choice of member states and significantly reduce sovereignty in the defence field do not receive an approval even when the security situation deteriorates.

Research implies that international structure has changed the understanding of the EU role in the field of defence and security. Nevertheless, the development of common military capabilities in the EU format remains complicated and limited. The European Union is still seen as a source of soft power, therefore, policies are restricted to specific defence mechanisms. Projects directly increasing military power are more difficult to develop. Defence integration initiatives focused on the use of military force is less likely to be supported.

In general, member states approve initiatives which are more flexible, inclusive and based on voluntary principals. Countries usually support defence policies when there is possibility to choose projects and the level of commitment. The study showed that the EU common security and defence policy remains concentrated on a broader concept of security by implementing research, development, prevention and stabilization measures.